

Bērnu un jauniešu atkarību izraisošo vielu lietošanas izplatība

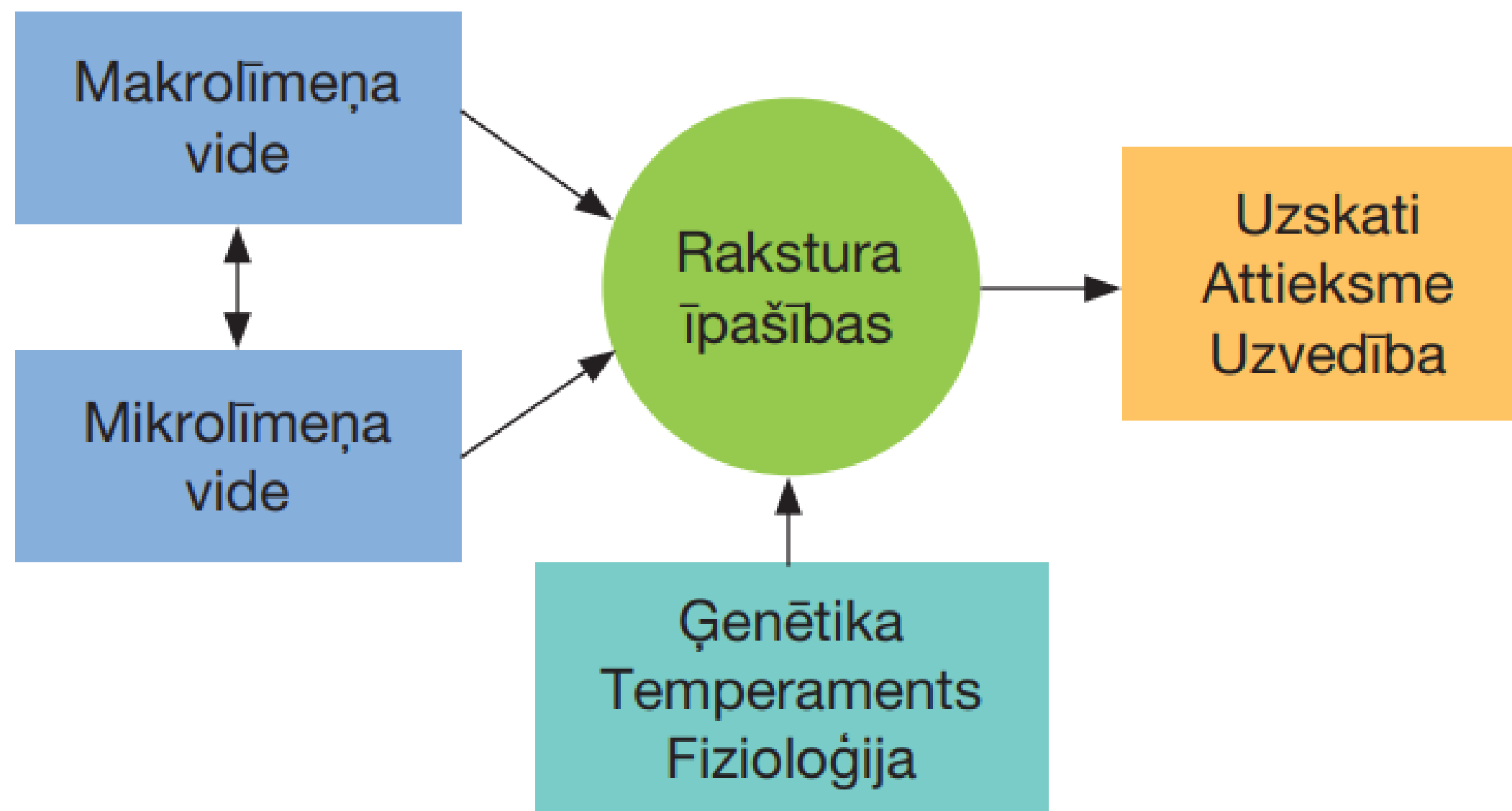
2024.g. 22.maijs
Konference "Pieaugušo neizdarības spogulis"

Agnese Freimane
Slimību profilakses un kontroles centrs
Slimību profilakses nodaļa

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Etioloģijas modelis

Avots: saskaņā ar UNODC, 2013

Riska faktori, kas risināmi ar profilakses pasākumiem

Bērni = sabiedrības spogulis?

Ko tas rāda?

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu
pētījums

VS

Skolēnu veselības paradumu pētījumi*

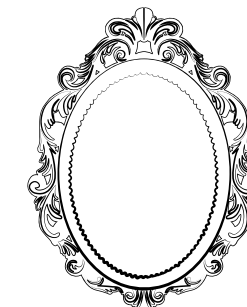

*Eiropas skolu aptaujas projekts par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (*ESPAD*)

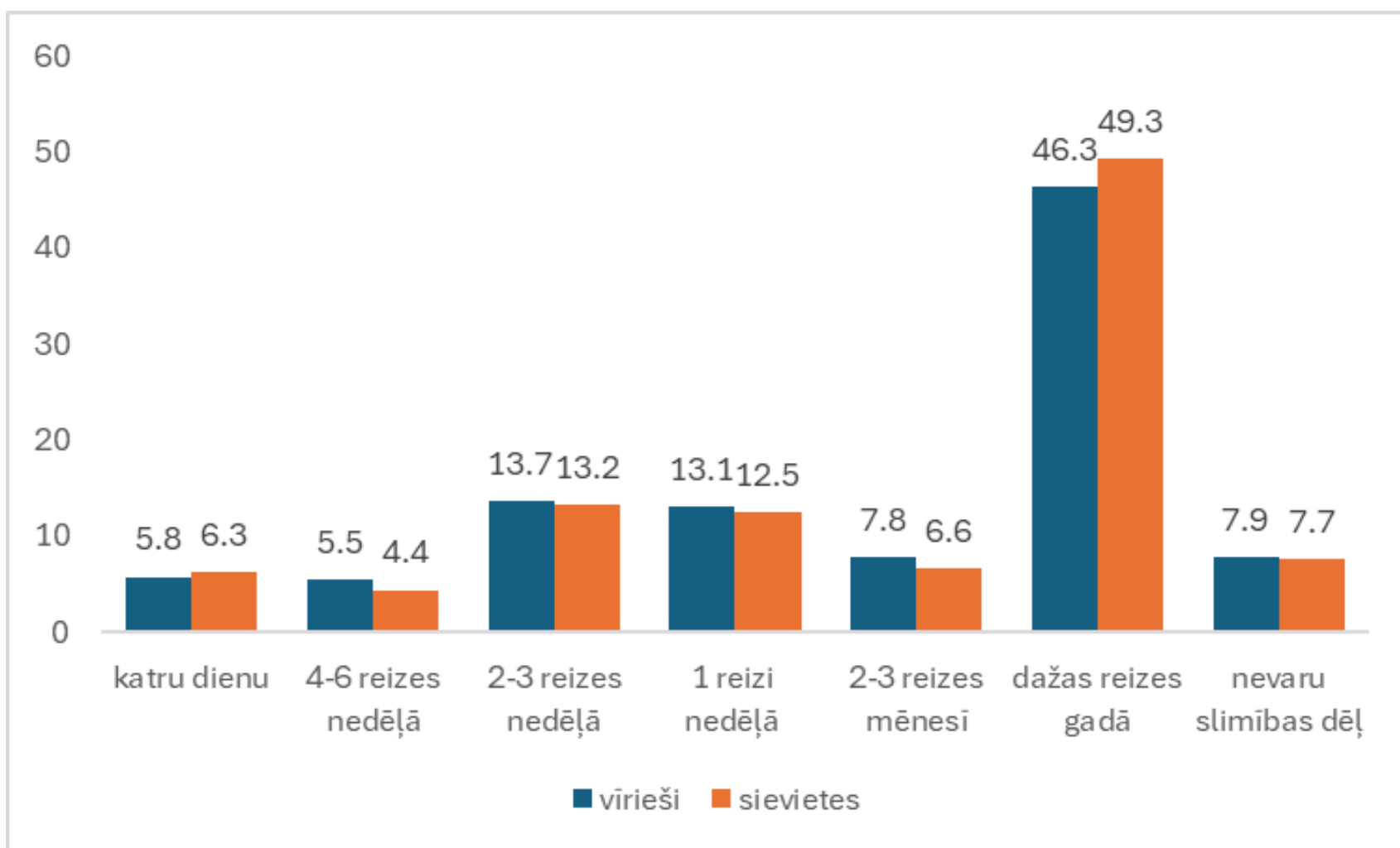
*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (*HBSC*)

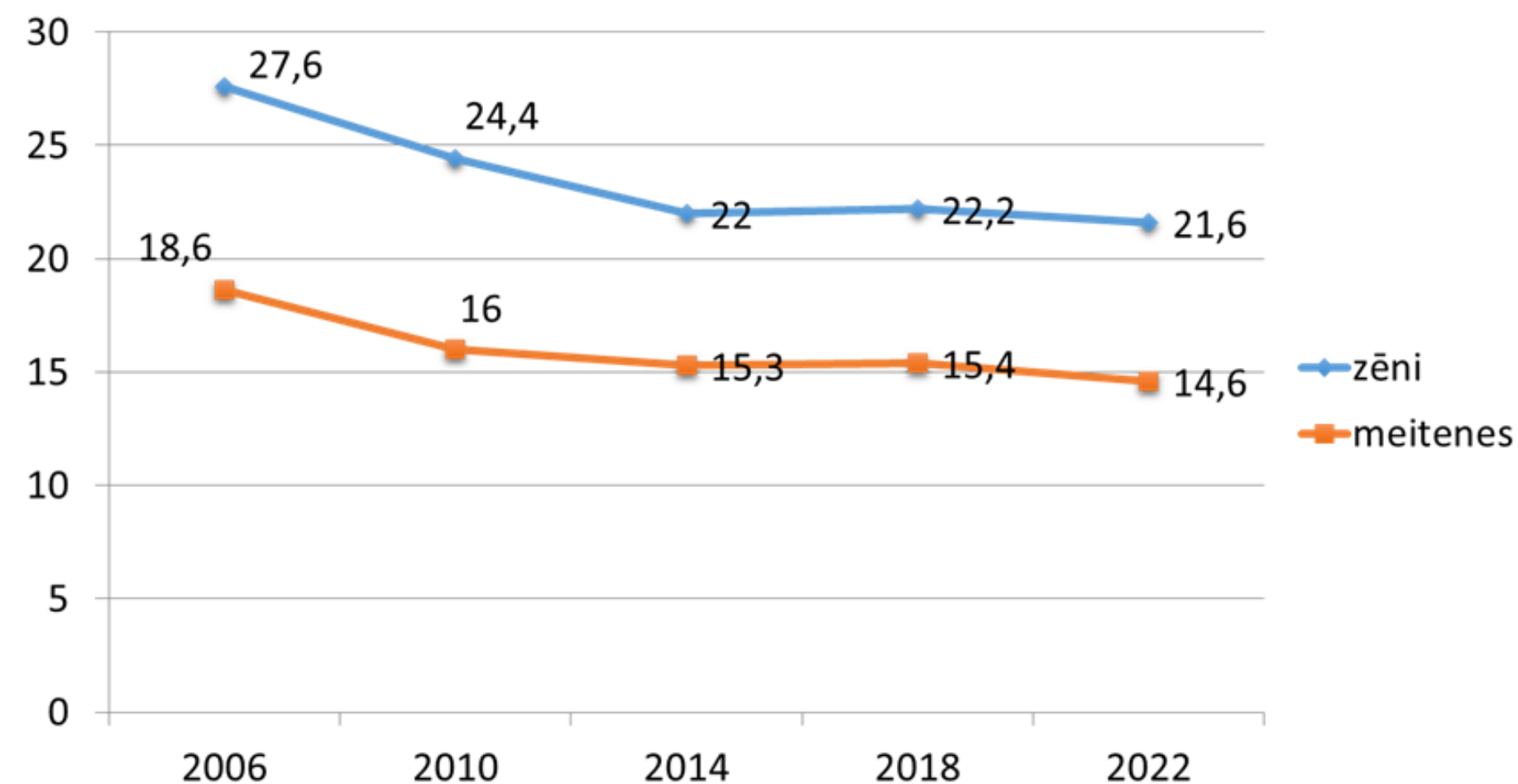
Veselības "pamatpīlāri" - pamats veselīgai dzīvei? (3)

Cik bieži Jūs brīvajā laikā veicat vismaz 30 minūšu ilgus fiziskos vingrojumus līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai?

Pietiekama fiziskā aktivitāte (60 minūtes katru dienu) skolēniem Latvijā, 2006.-2022., (%)*

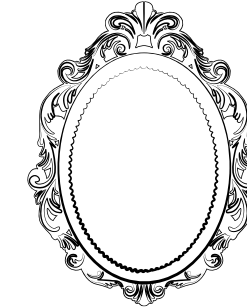
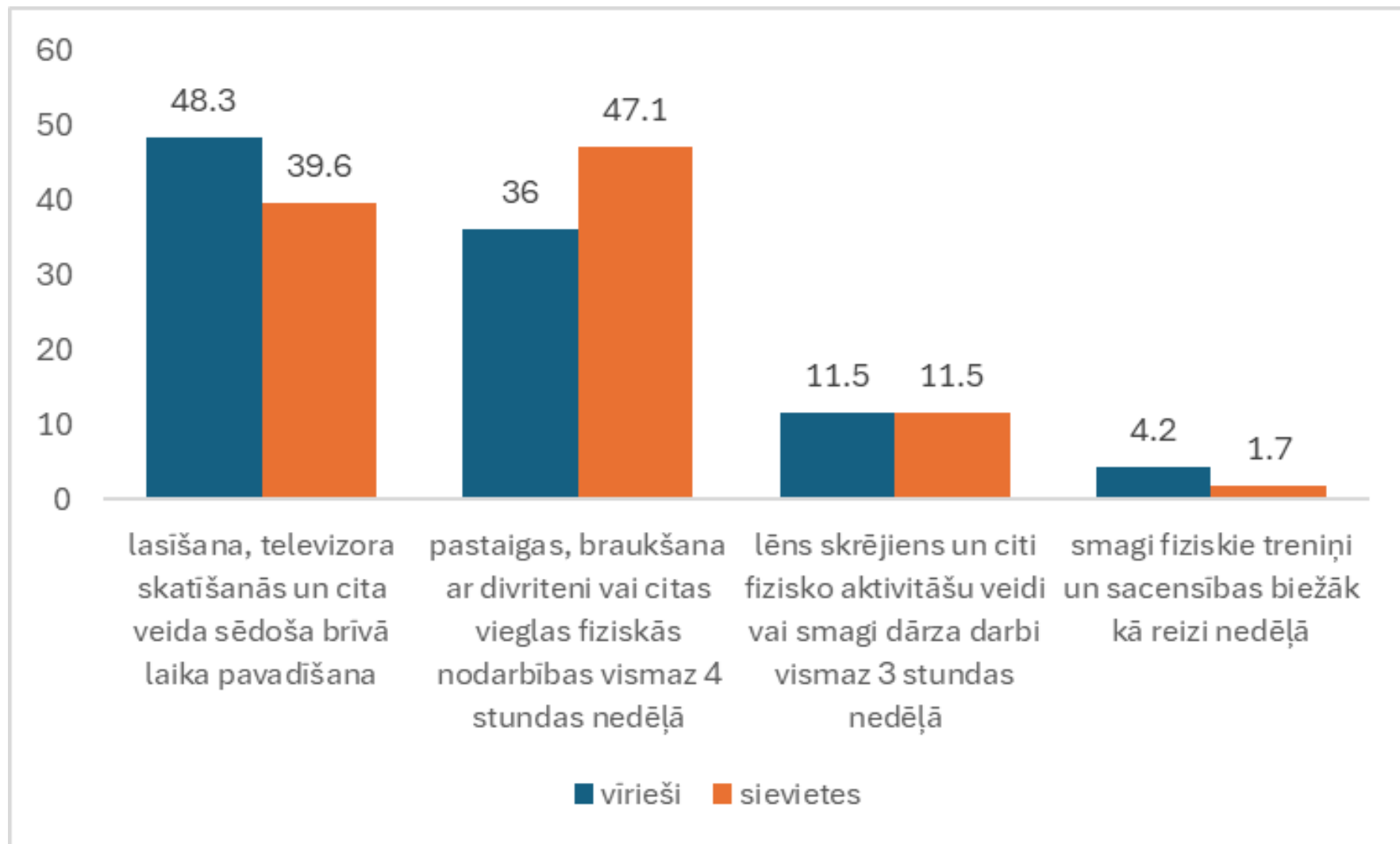

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

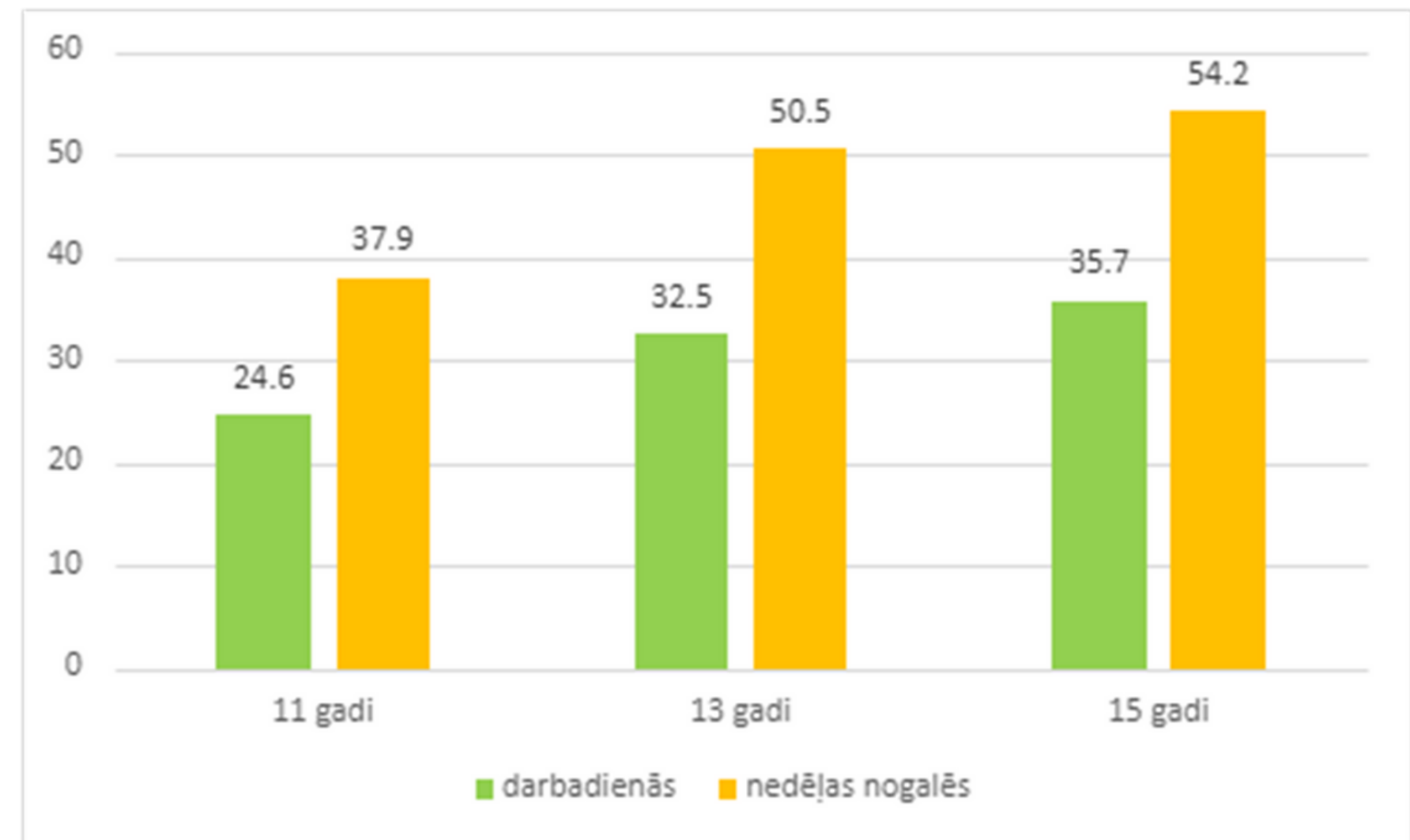
Veselības "pamatpīlāri" - pamats veselīgai dzīvei? (4)

Brīvā laika pavadīšanas veidi, dzimuma grupās (%)

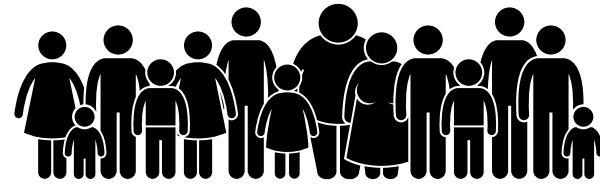

Skolēnu īpatsvars vecuma grupās, kuri skatās TV četras vai vairāk stundas dienā darba dienās un nedēļas nogalēs, 2022., (%)

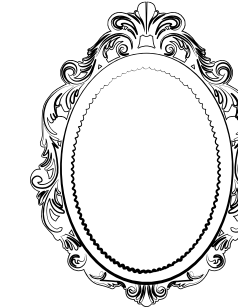
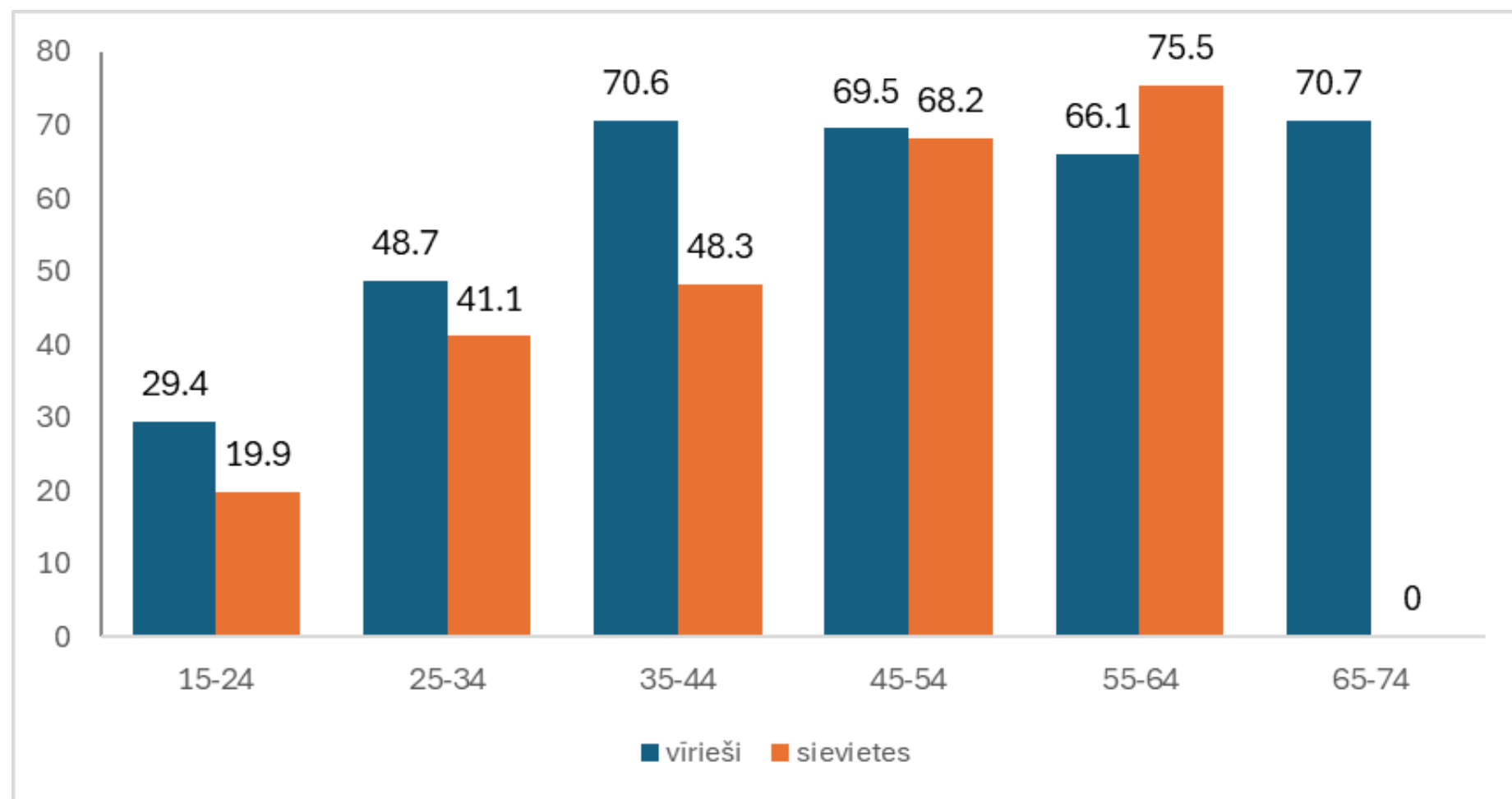

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

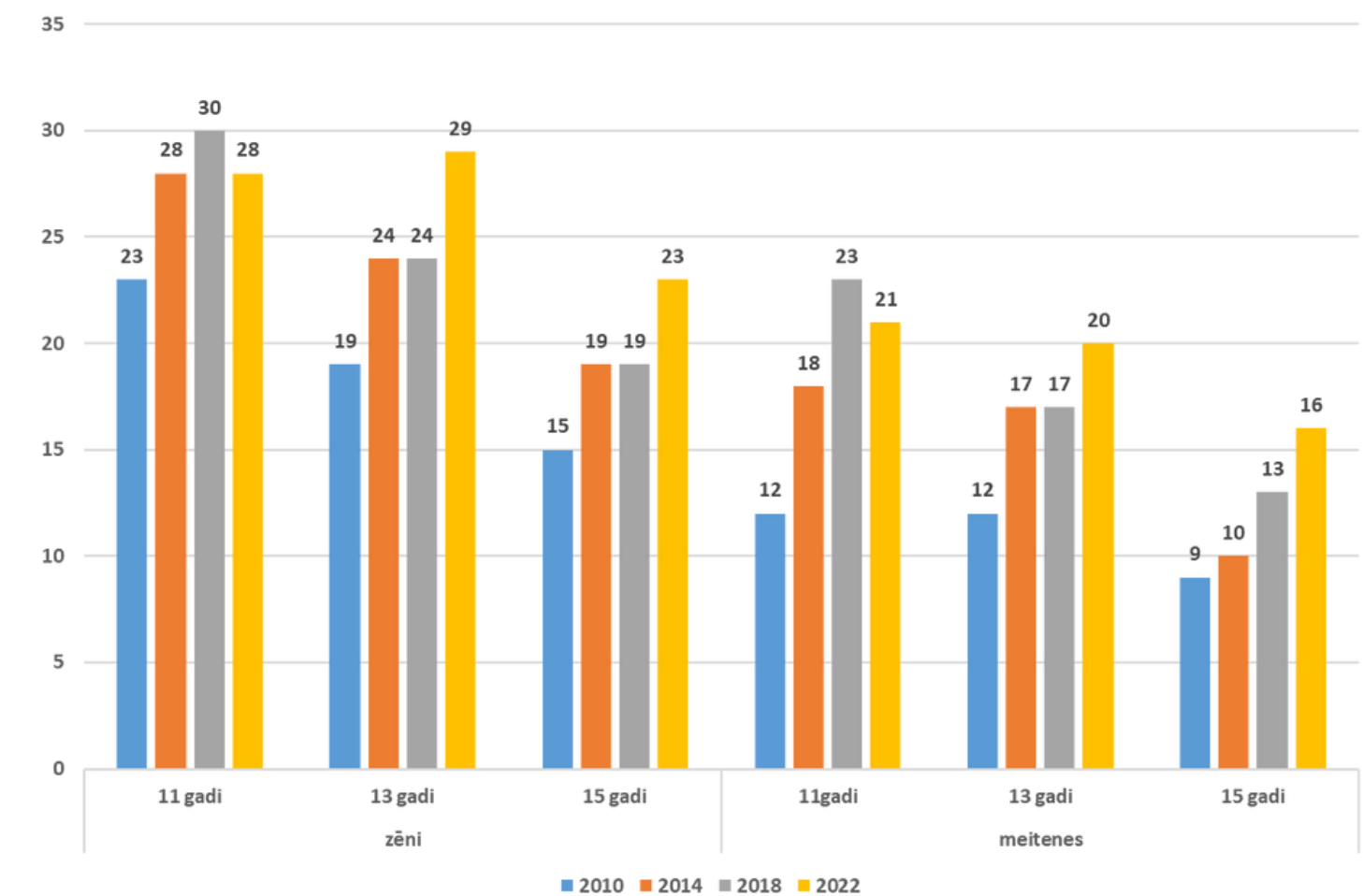
Veselības "pamatpīlāri" - pamats veselīgai dzīvei? (5)

Respondentu īpatsvars ar lieko ķermeņa masu un aptaukošanos pēc mērītiem antropometriskajiem datiem, demogrāfiskajās grupās (%)

Liekās ķermeņa masas un aptaukošanās izplatība Latvijas skolēniem dzimuma un vecuma grupās 2010. – 2022., (%)

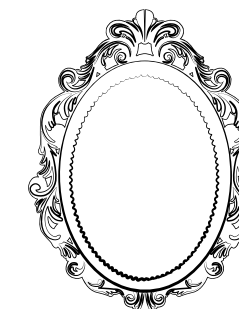
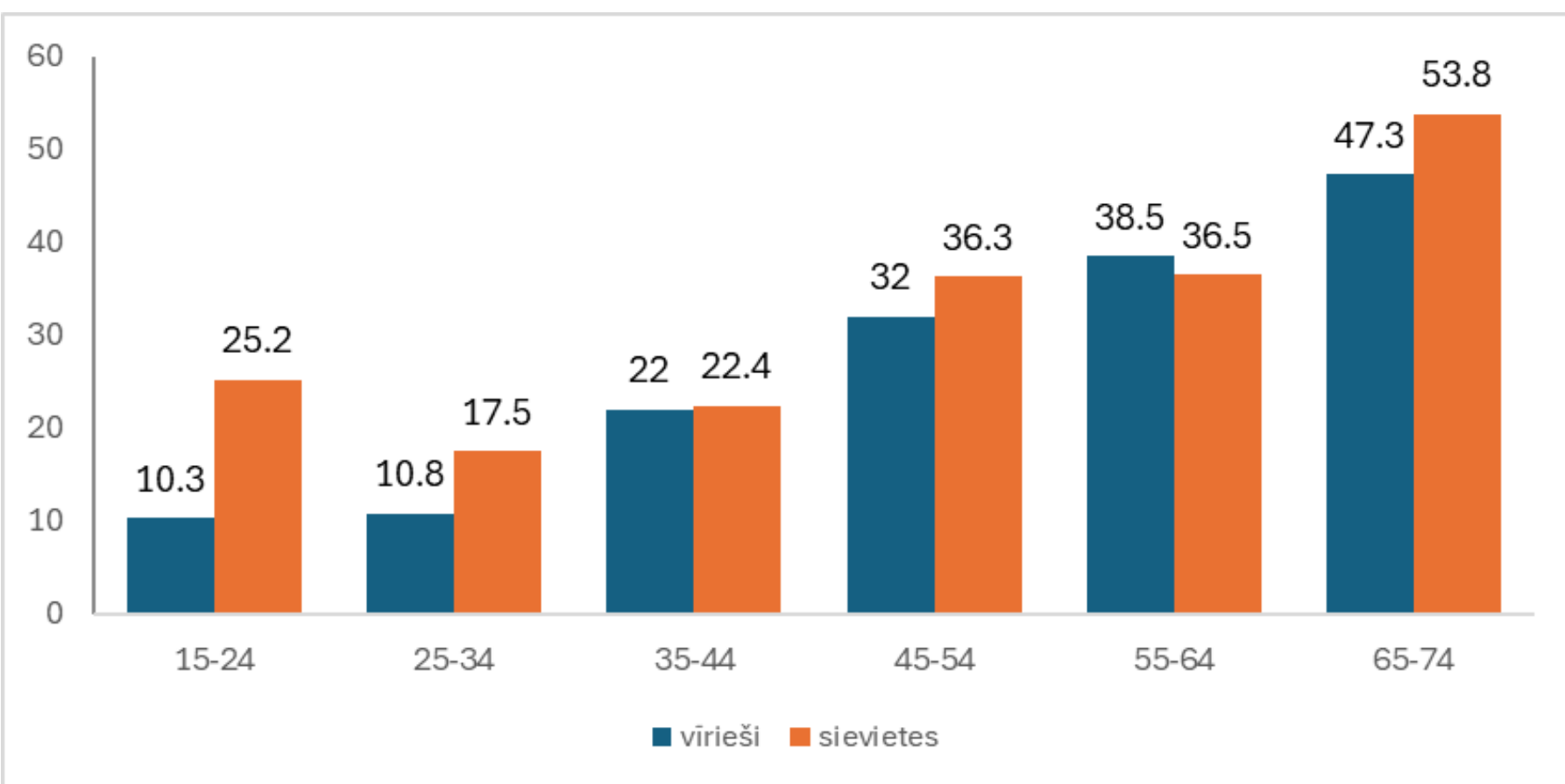

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

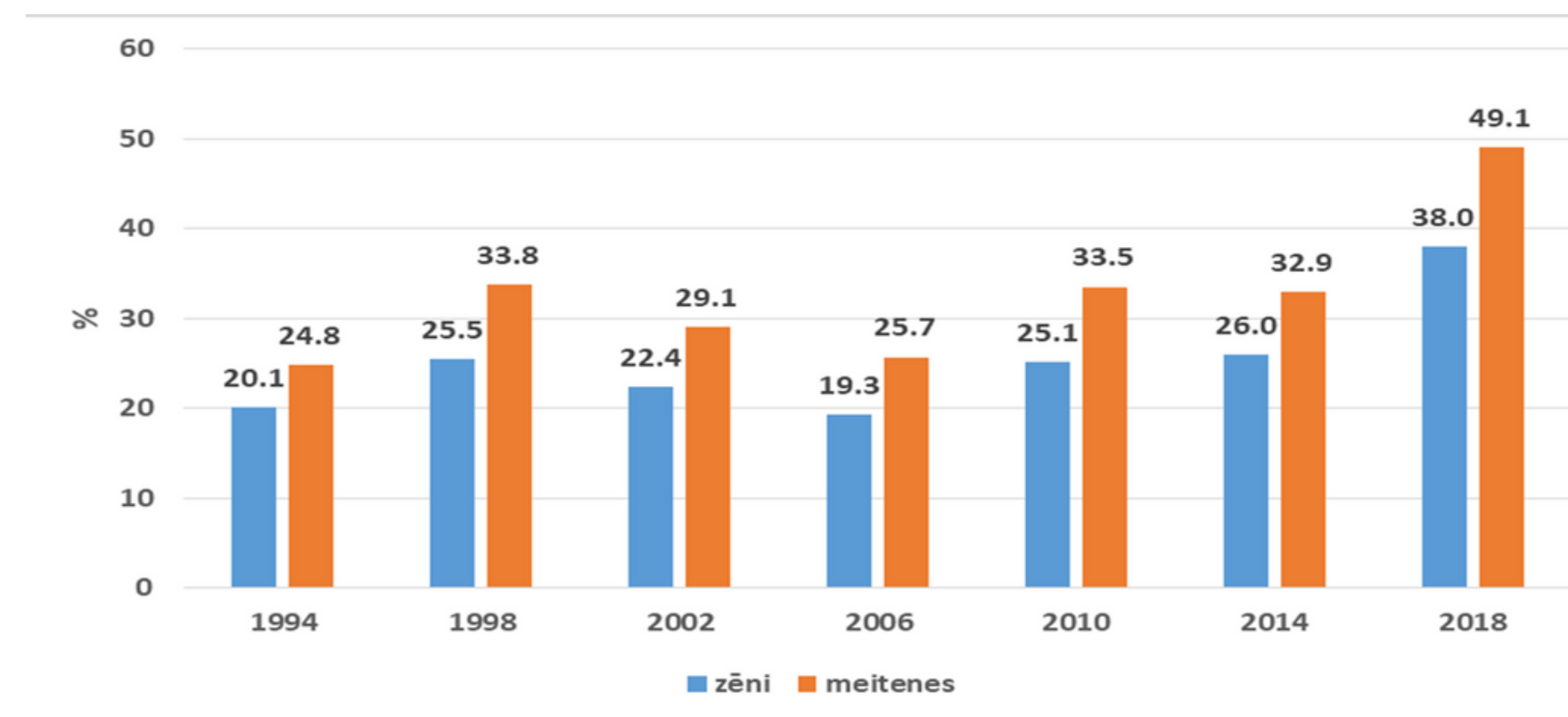
Veselības “pamatpīlāri” – pamats veselīgai dzīvei? (6)

Respondentu īpatsvars, kuri sūdzējās par bezmiegu pēdējā mēneša laikā, vecuma grupās

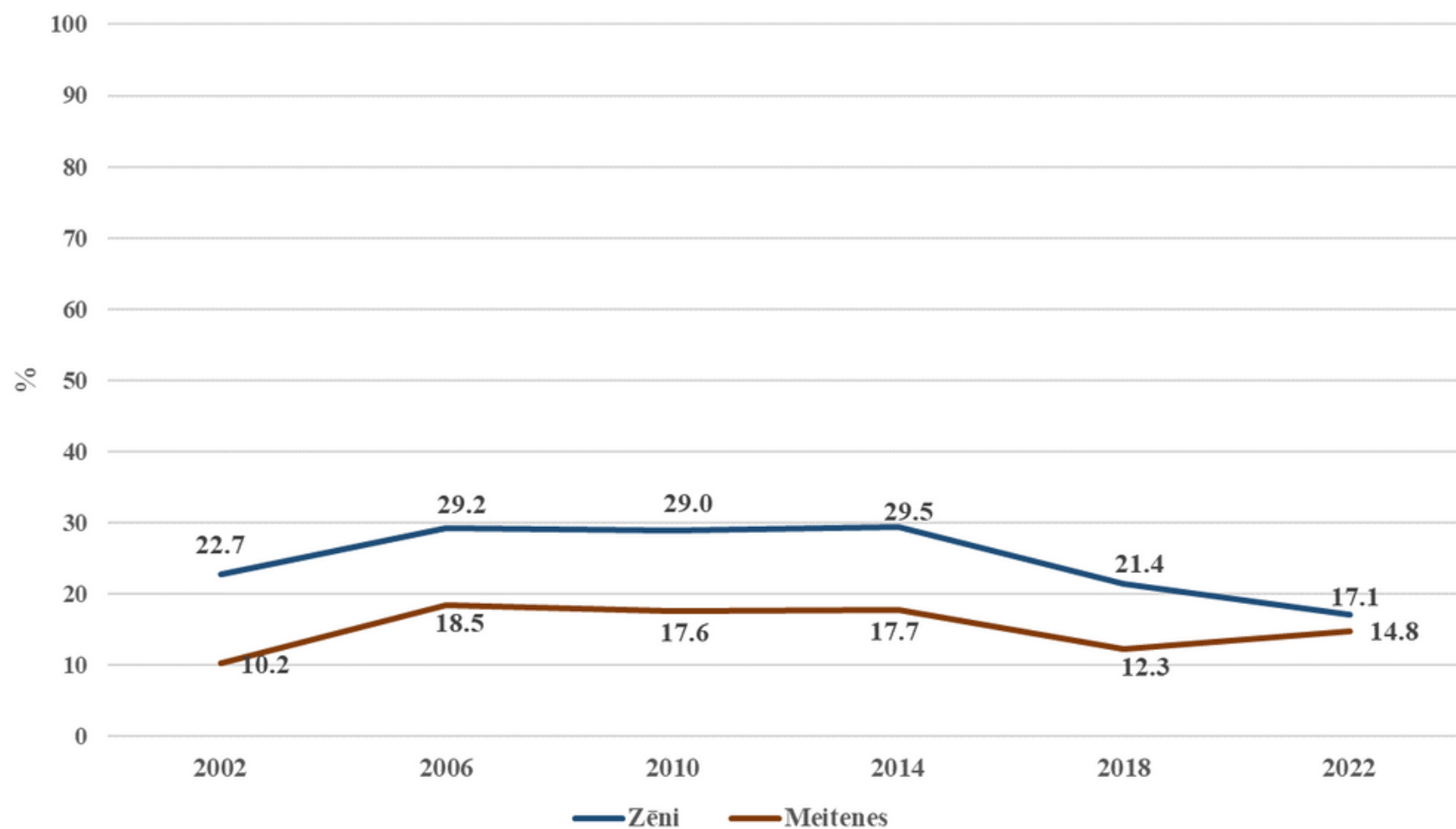
Pusaudžu īpatsvars Latvijā ar sūdzībām par grūtībām iemigt vismaz reizi nedēļā 1994. – 2018., (%)

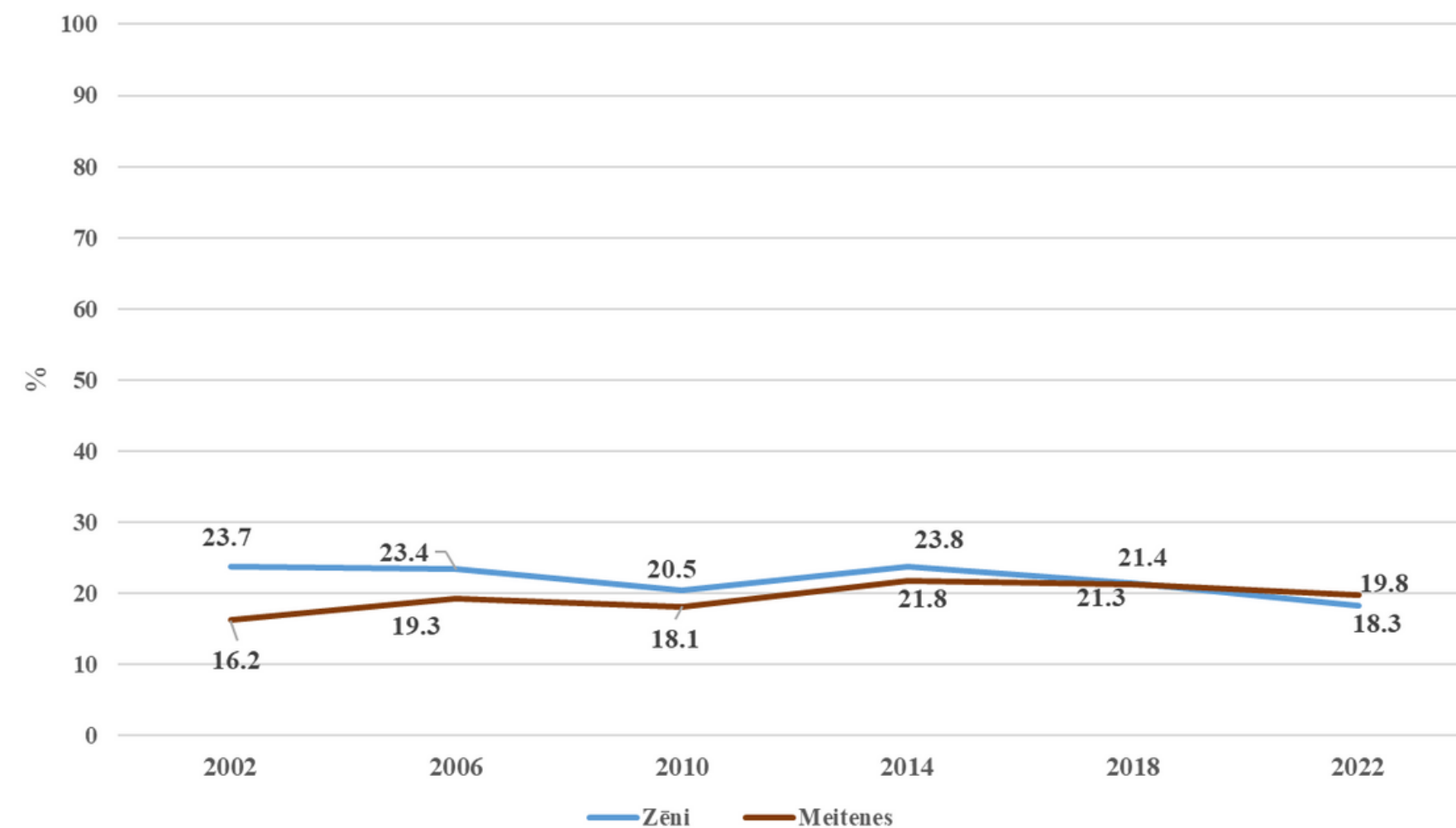
*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

Veselības "pamatpīlāri" - pamats veselīgai dzīvei? (6)

**Pusaudžu īpatsvars, kas skolā ņirgājušies par citiem;
2002.–2022. (%)***

**Pusaudžu īpatsvars, kas cietuši no ņirgāšanās skolā;
2002.–2022. (%)***

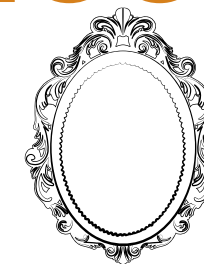
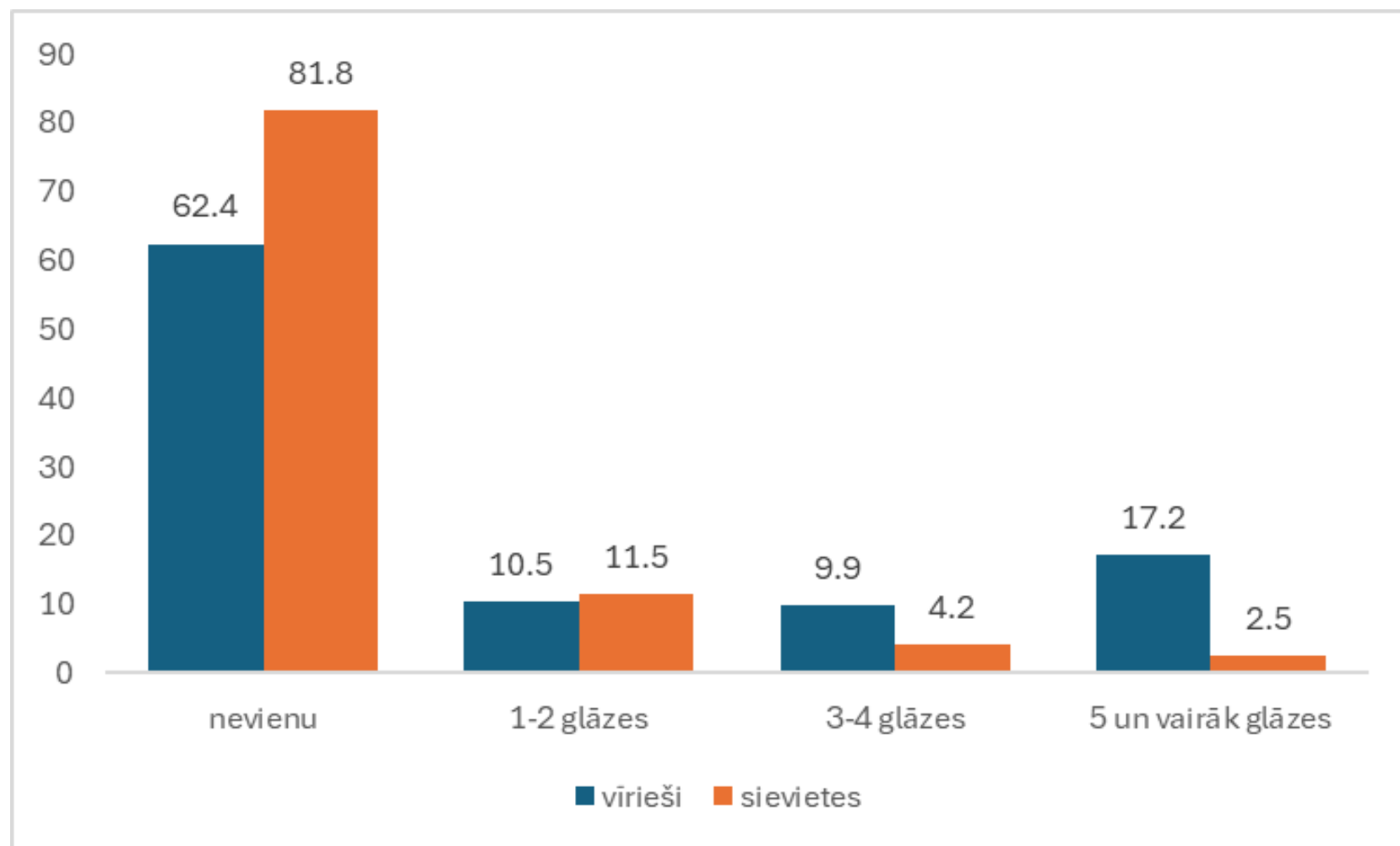

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

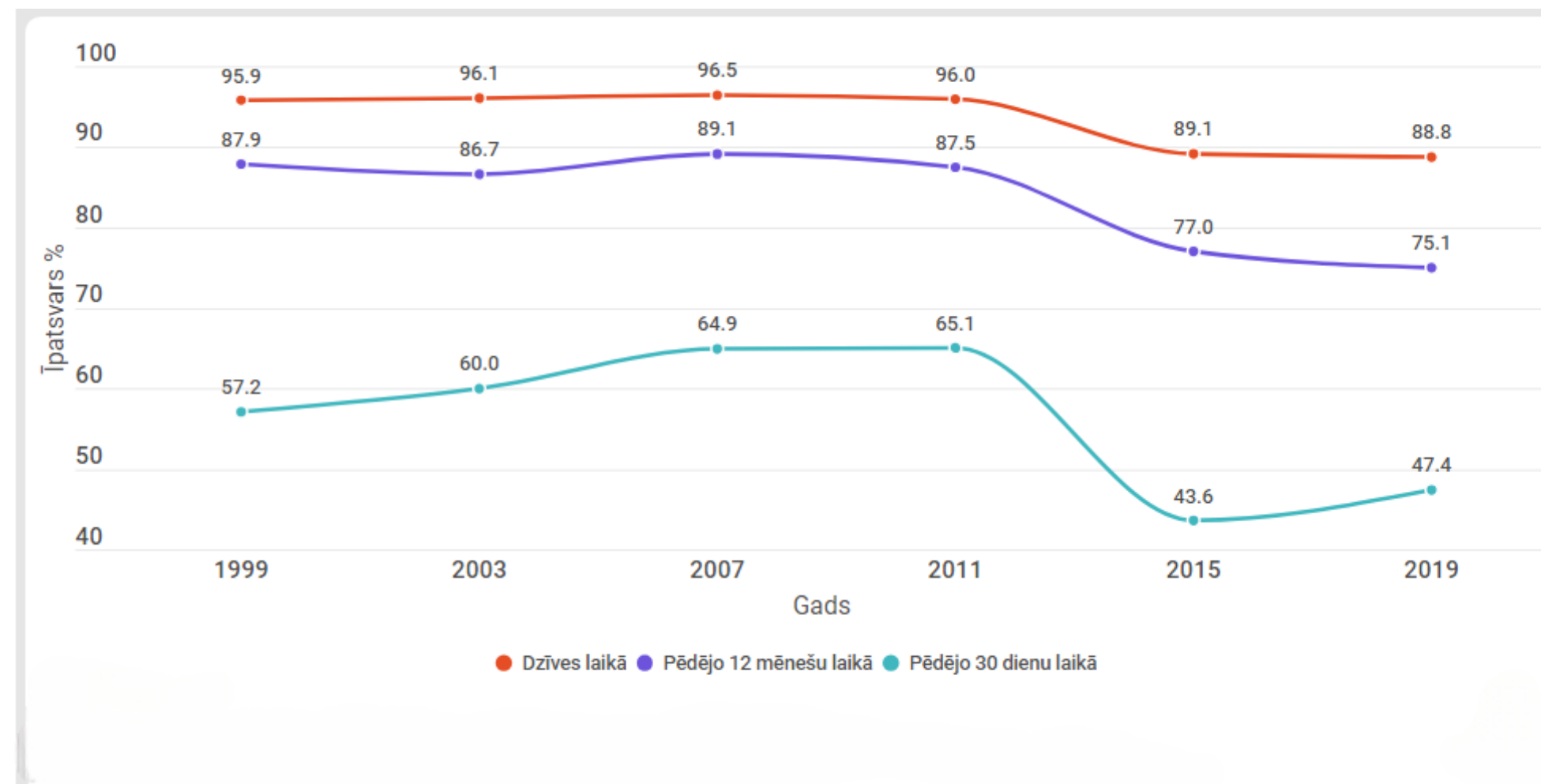
Alkohola lietošanas tendences (1)

Cik glāzes stipro alkoholisko dzērienu Jūs esat lietojis (-usi) iepriekšējā nedēļā?

Alkoholu lietojušo jauniešu (15-16 g.v.) īpatsvars, kuri alkoholu lietojuši pēdējo 30 dienu laikā, 12 mēnešu laikā un dzīves laikā, %*

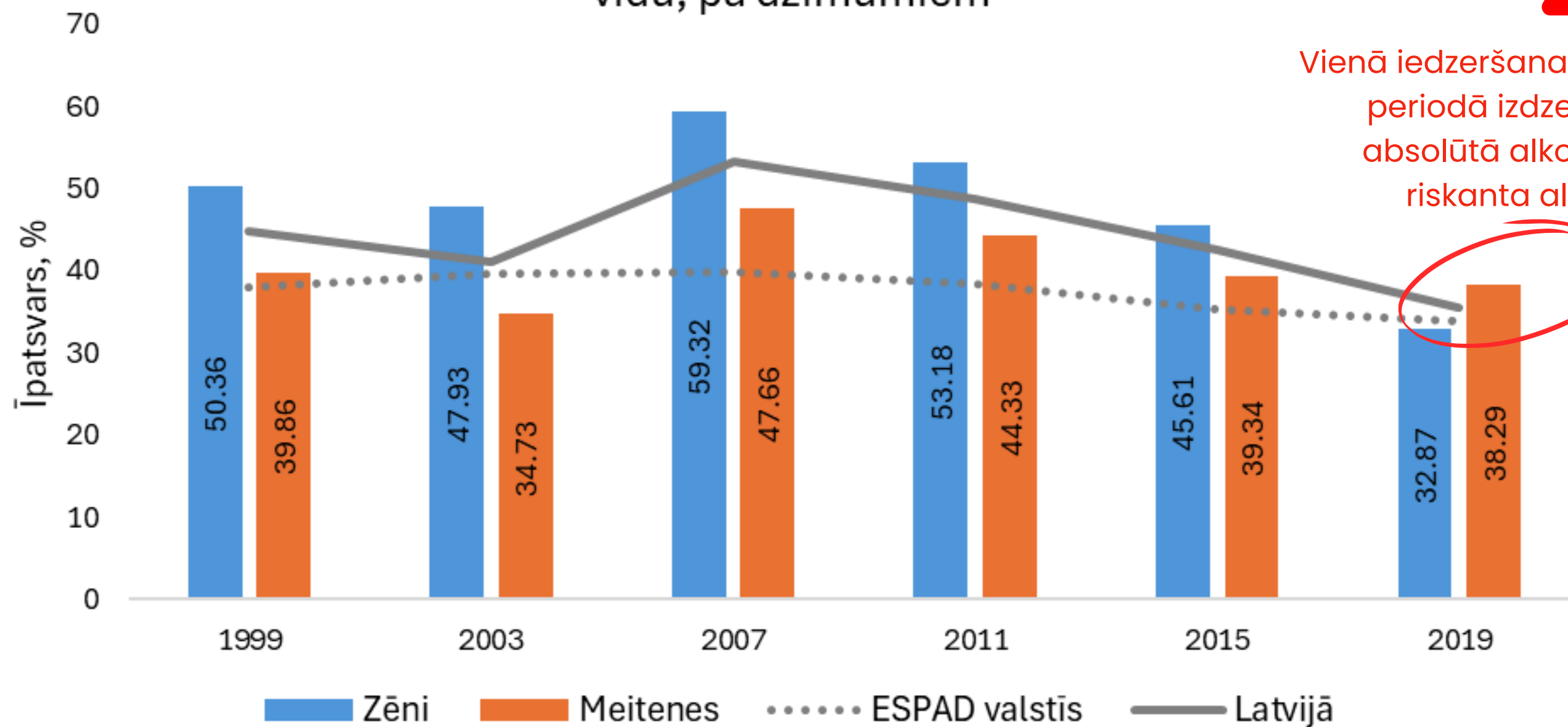

Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņa dati liecina, ka Latvijā visvairāk tiek patērēti stiprie alkoholiskie dzērieni. Pēdējos gados ir vērojams straujš stipro alkoholisko dzērienu patēriņa pieaugums

*Eiropas skolu aptaujas projekts par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (ESPAD)

Alkohola lietošanas tendences* (2)

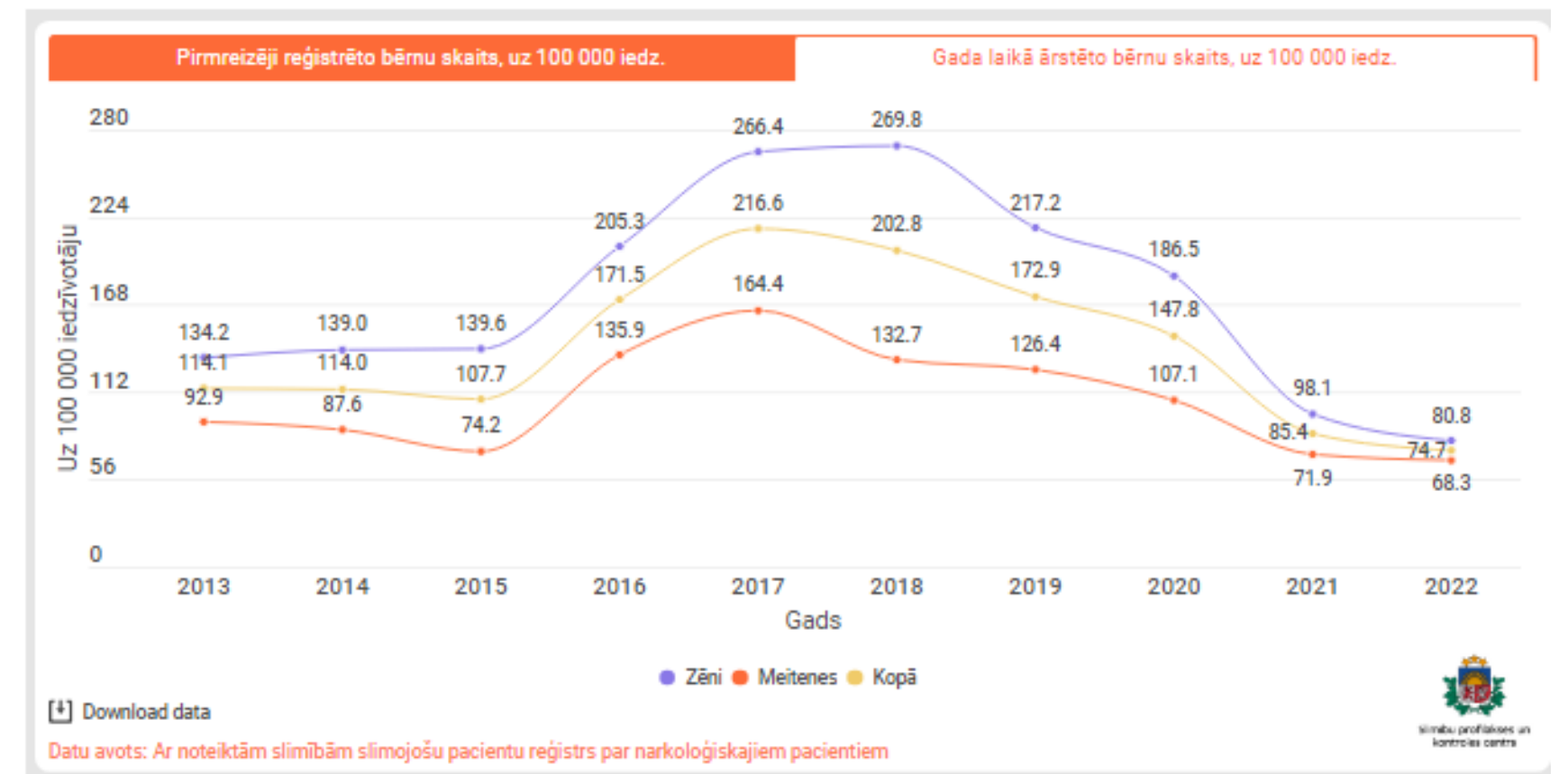
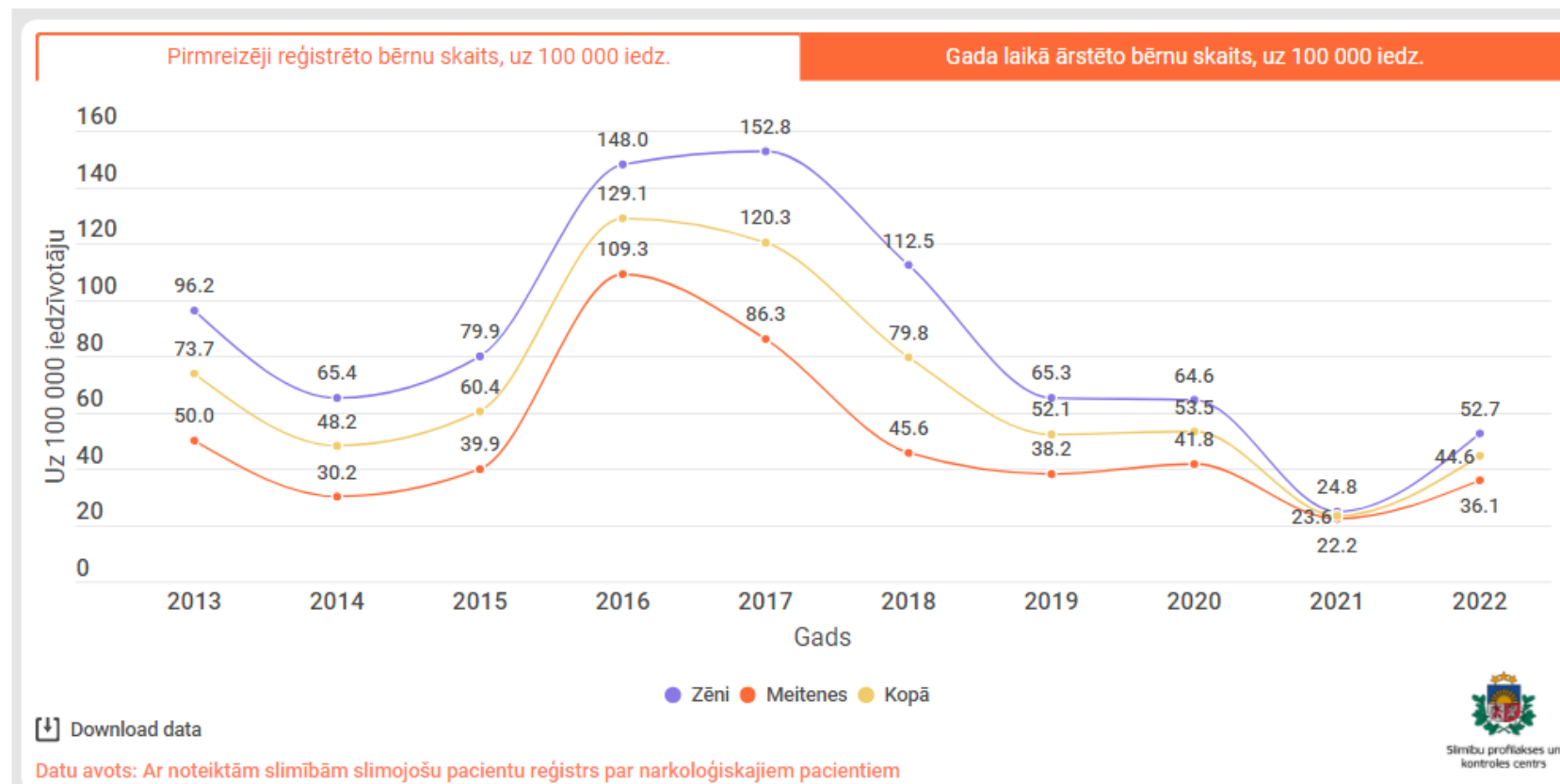
60 gramu un vairāk absolūtā alkohola vienā iedzeršanas epizodē pēdējo 30 dienu laikā lietojušo īpatsvars (%) 15-16 gadīgu skolēnu vidū, pa dzimumiem

*Eiropas skolu aptaujas projekts par alkoholu un citām narkotiskajām vielām (ESPAD)

Ar alkohola lietošanu saistītās tendences* (3)

Pirmreizēji reģistrēto un gada laikā ārstēto bērnu (10-17 g.v.) skaits ar diagnozi “Alkohola akūta intoksikācija un kaitējoši pārmērīga lietošana”*, pa dzimumiem, uz 100 000 iedzīvotāju

2022.gadā - pirmreizēji reģistrēto bērnu skaits 77

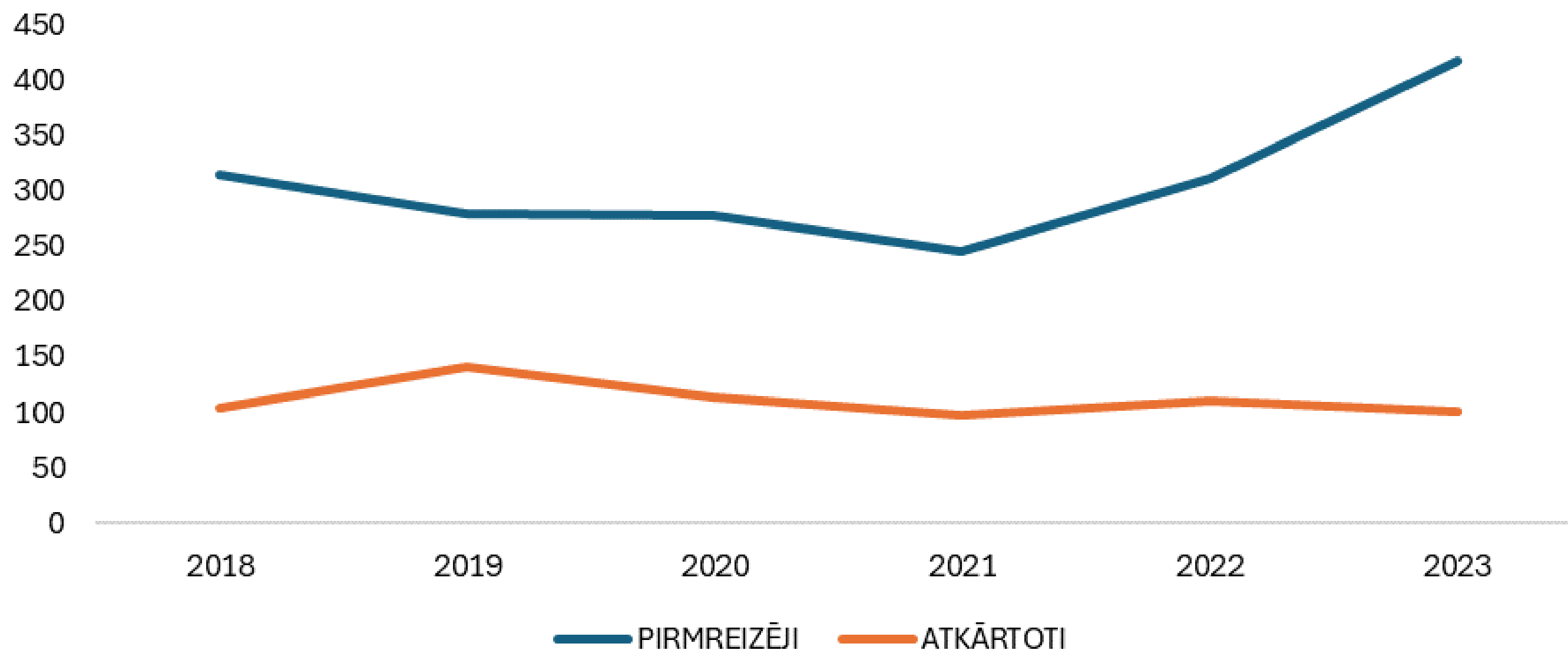
2022.gadā - ārstēto bērnu skaits 126

Dati par pacientiem, kuriem uzsākta ārstēšanas epizode ar šādiem SSK-10 diagnožu kodiem:

* SSK-10 kodi: F10.0, F10.1

Ar alkohola lietošanu saistītās tendences* (4)

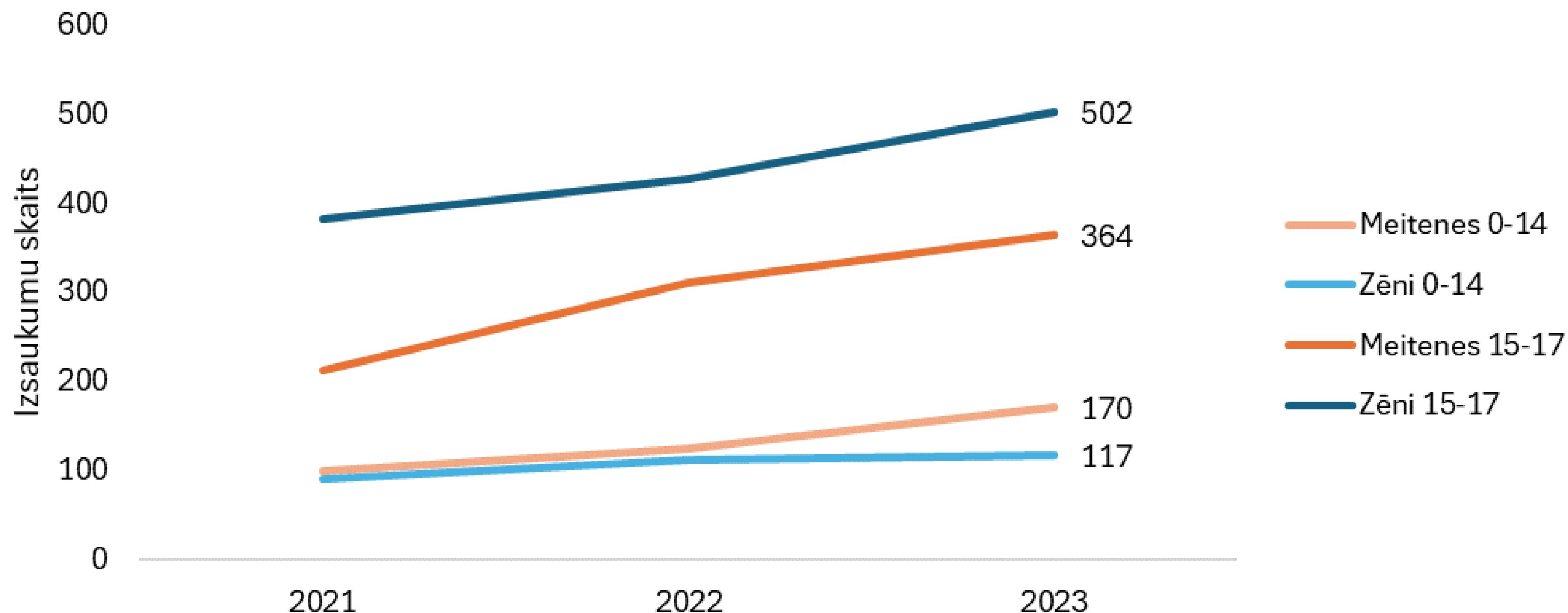
Ambulatori un stacionārā ārstēto bērnu (0-17 g.v.) skaits ar F10 diagnozi (psihiski un uzvedības traucējumi alkohola lietošanas dēļ) 2018. – 2023. gadā

*Avots: Nacionālā veselības dienesta dati
Piebilde: Dati neatspoguļo unikālo pacientu skaitu

Ar alkohola lietošanu saistītās tendences (5)*

NMPD izsaukumu skaits pie pacientiem ar atzīmi par alkohola lietošanu vai vienu no F10/T51/Z72.1/X65 SSK-10 klasifikatora diagnozēm, 2021.-2023.gadā

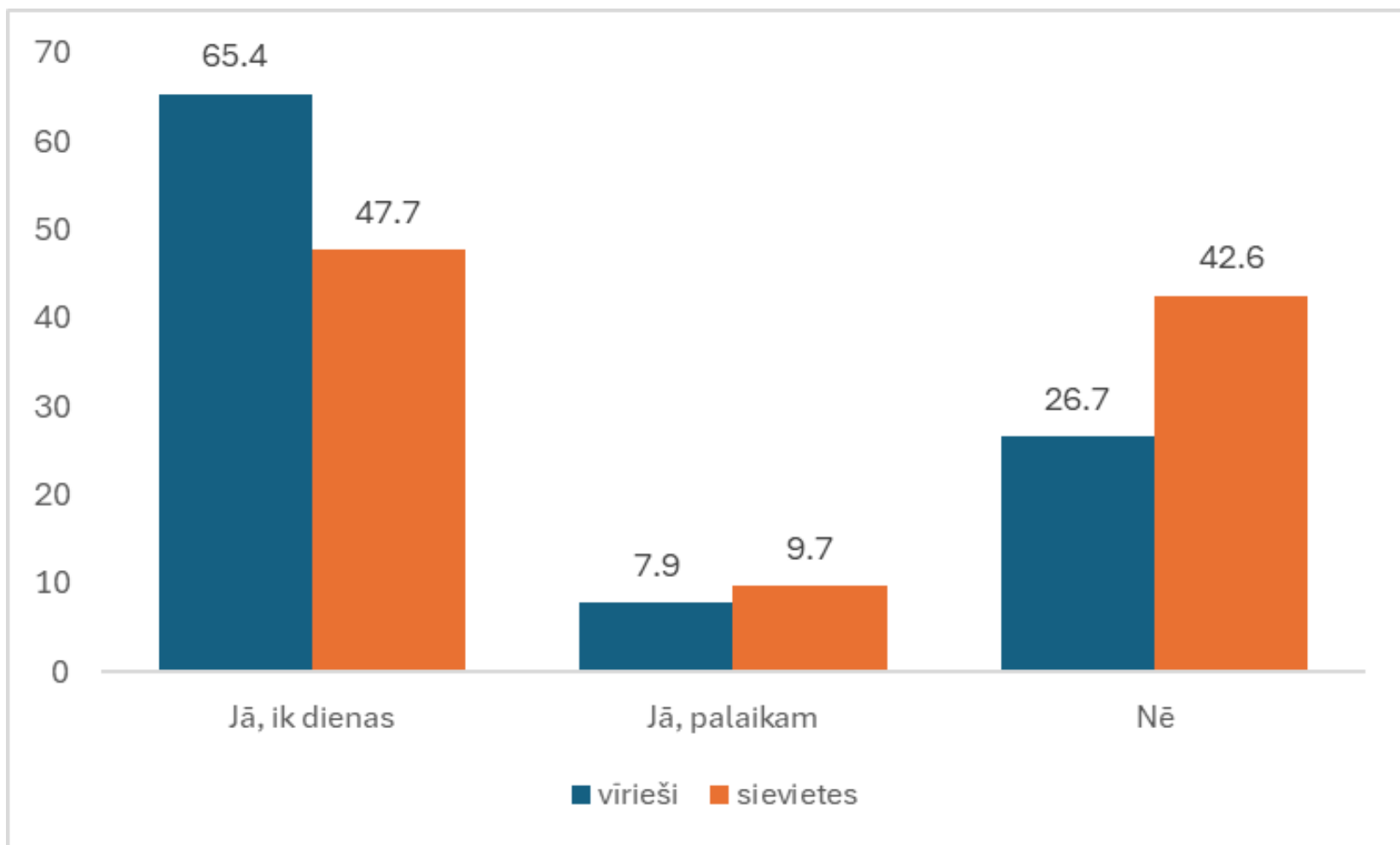

*NMPD dati

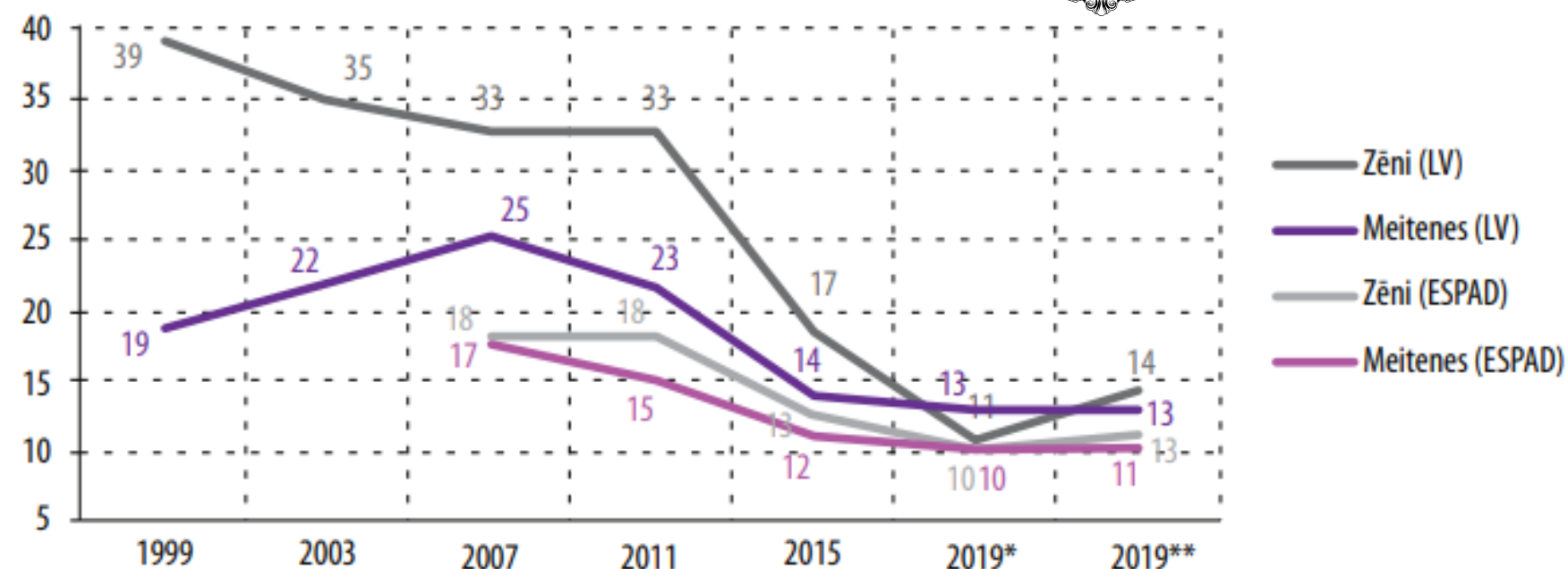
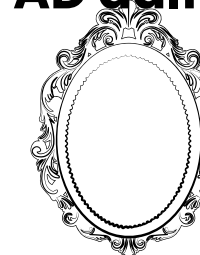
F10 – Psihiski un uzvedības traucējumi alkohola lietošanas dēļ, T51 – Alkohola toksiska iedarbība, Z72.1 – Alkohola reibums, X65 – Tīša saindēšanās un saskare ar alkoholu.

Smēķēšana (1)

Vai pašlaik Jūs smēķējat cigaretes, cigārus, cigarellas, pīpi?

Regulāras smēķēšanas tendences zēnu un meiteņu vidū salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem ESPAD dalībvalstīs, 1999. – 2019. gads (%)

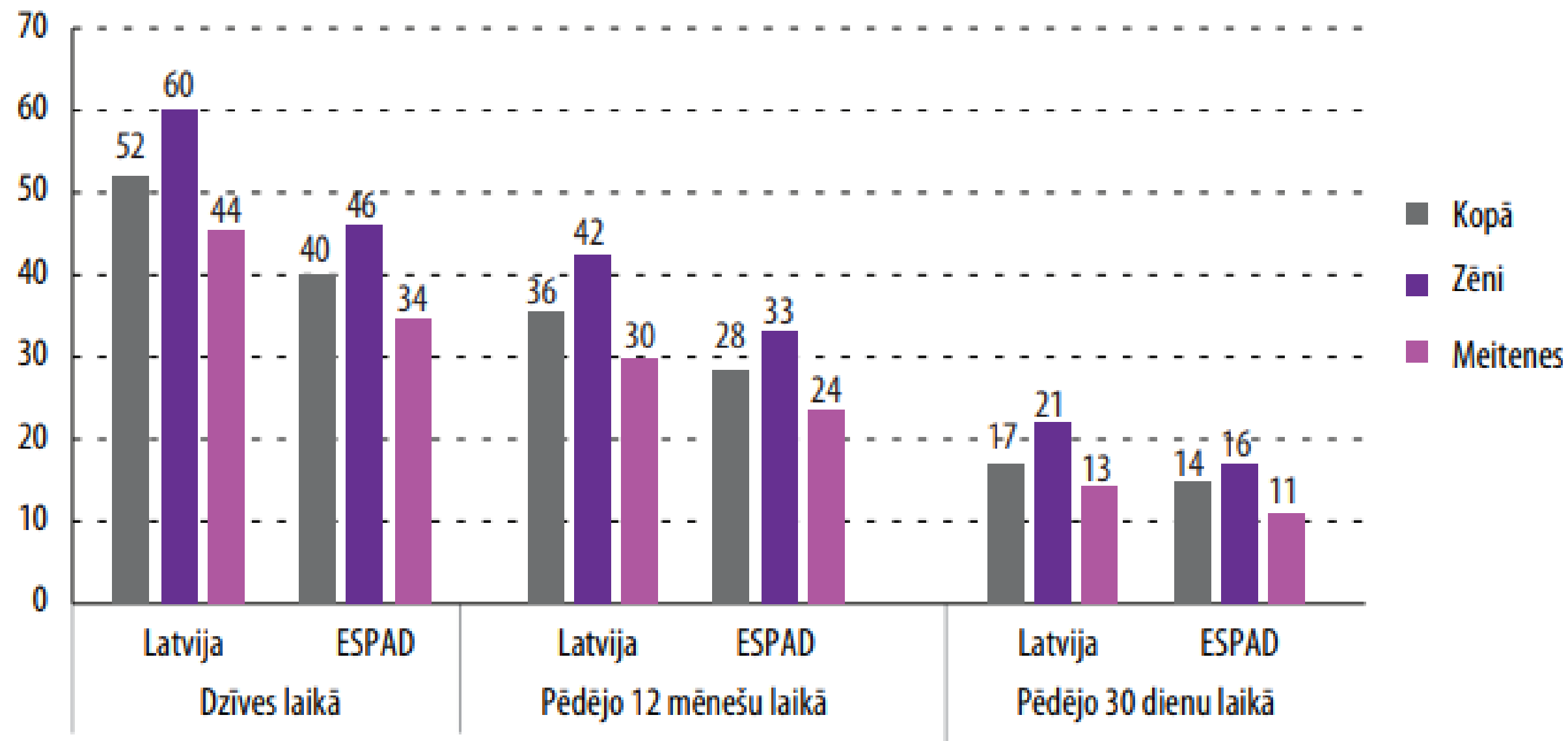

Piezīmes: 2019. gads: * cigaretes, ** cigaretes un/vai e-cigaretes kopā

Regulāras smēķēšanas indikatorā ietverot arī e-cigarešu smēķēšanu vismaz reizi dienā, tiek iegūts, ka 2019.gadā 14% Latvijas skolēnu smēķē regulāri!

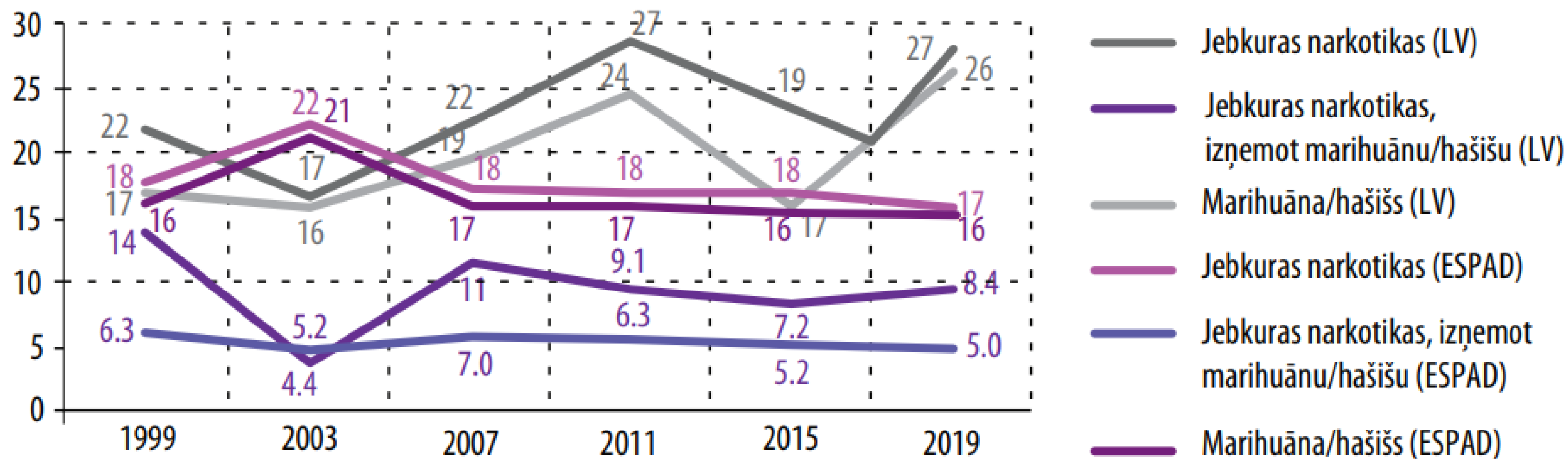
Smēķēšana (2)

E-cigarešu lietošana ESPAD kohortas zēnu un meiteņu vidū, 2019. gads (%)

Narkotisko vielu lietošana (1)

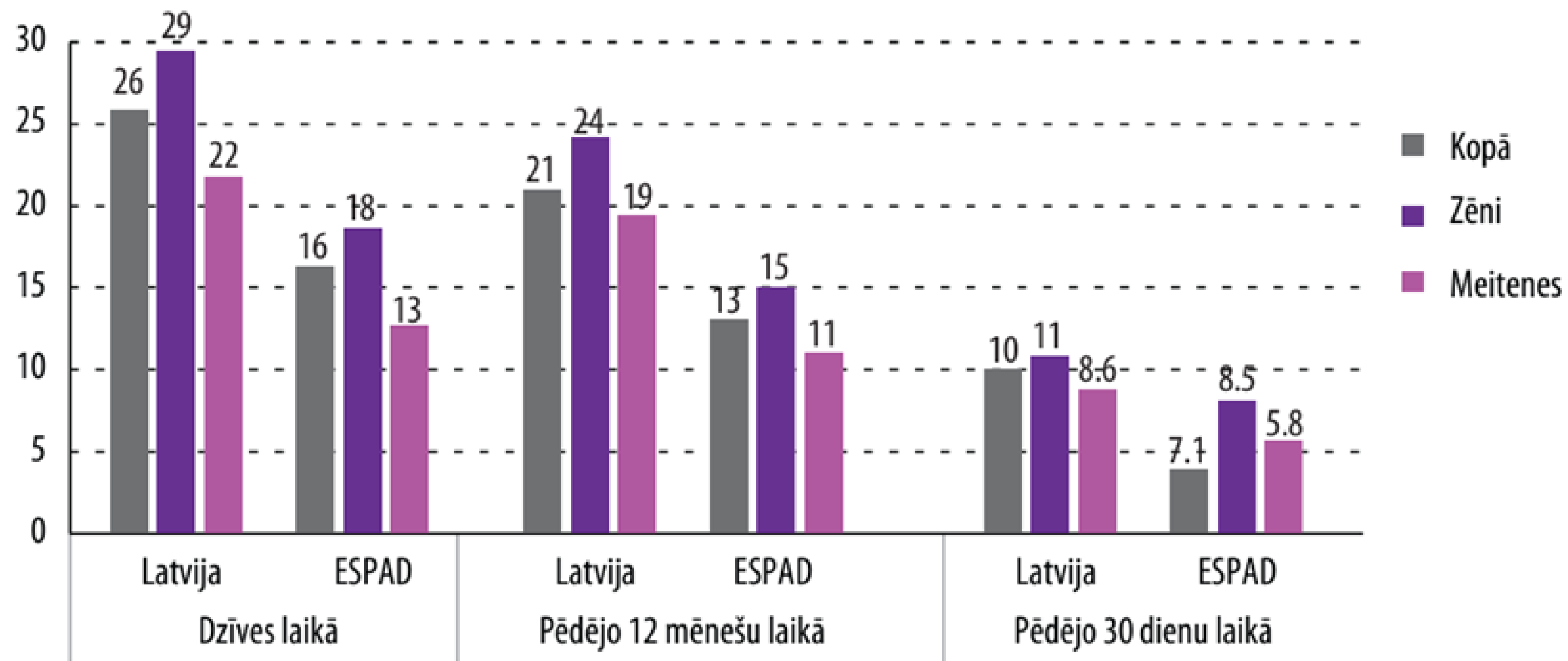
Nelegālo narkotiku* lietošanas pieredze Latvijas skolēnu vidū salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem ESPAD dalībvalstīs, 1999. – 2019. gads (%)

Piezīme: * Rādītājs ietver marihuānu, amfetamīnus, kokainu, kreku, ekstazī, heroīnu, LSD un citus halucinogēnus un, kopš 2007. gada, GHB. Kopš 2019. gada pētījuma Latvijā netiek mērīta kreka lietošana.

Narkotisko vielu lietošana (2)

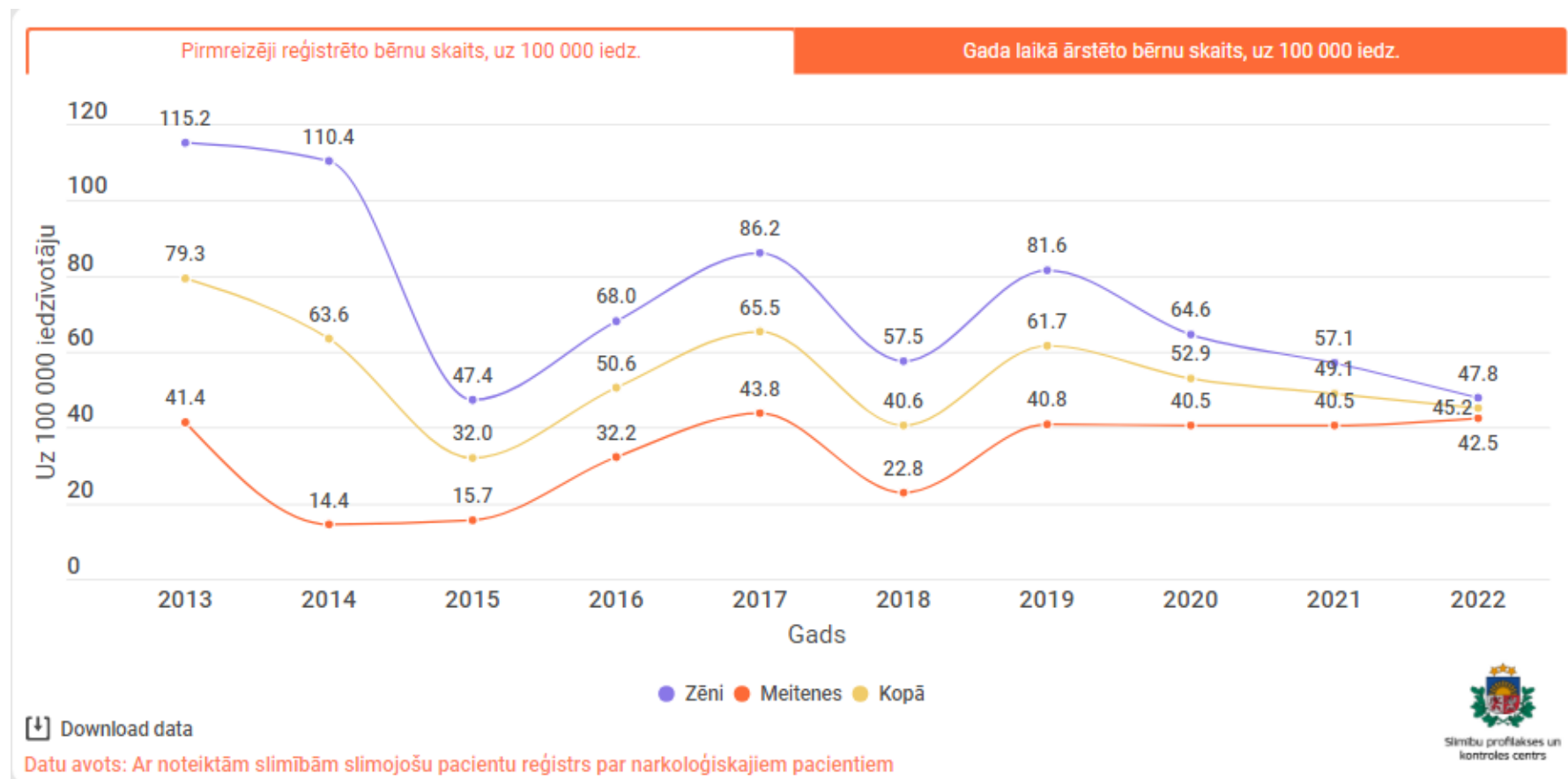
4.4. attēls. Marihuānas lietošanas pieredzes salīdzinājums ESPAD kohortas zēnu un meiteņu vidū, 2019. gads (%)

! Marihuānu skolēni visbiežāk pamēģina 15 gadu vecumā.

Ar narkotisko vielu lietošanu saistītās tendences (3)

Pirmreizēji reģistrēto bērnu (10–17 g.v.) skaits ar diagnozi “Narkotisko, psihotropo un toksisko vielu intoksikācija, kaitējoši pārmērīga lietošana” pa dzimumiem, uz 100 000 iedzīvotāju

2022.gadā - 79 bērni (10-17.g.v.)

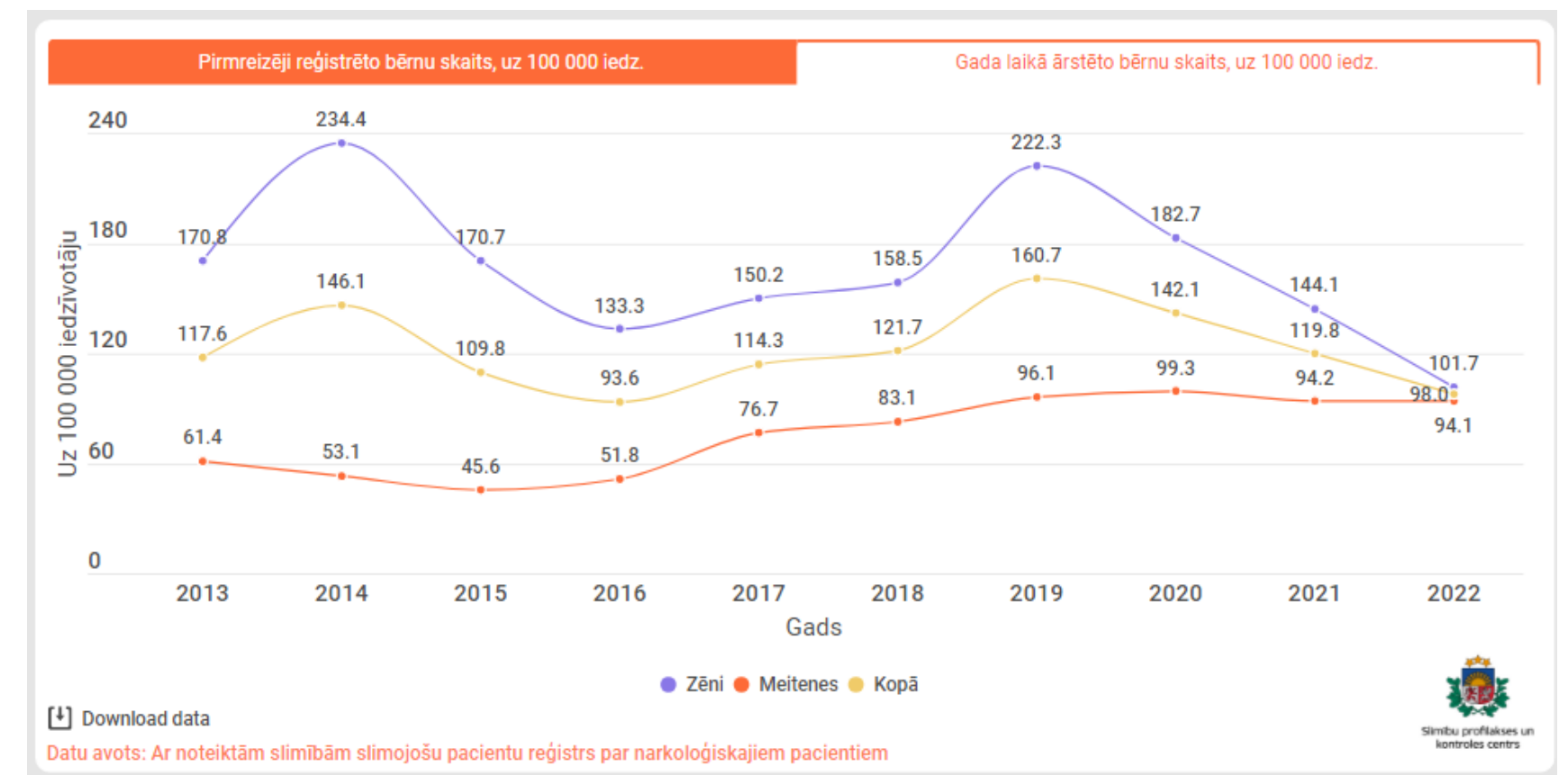
Lētāla pārdozēšana

2022. – 2 gadījumi:

15 g.v. meitene (atklāts metamfetamīns)

16 g.v. zēns (atklāts amfetamīns, MDMA, kokaīns, levetiracetāms, pentobarbitāls, propofols, tiopentāls)

Gada laikā ārstēto bērnu (10–17 g.v.) skaits ar diagnozi “Narkotisko, psihotropo un toksisko vielu intoksikācija, kaitējoši pārmērīga lietošana” pa dzimumiem, uz 100 000 iedzīvotāju

2022.gadā - 173 bērni (10-17.g.v.)

2023. provizoriski – 2 gadījumi:

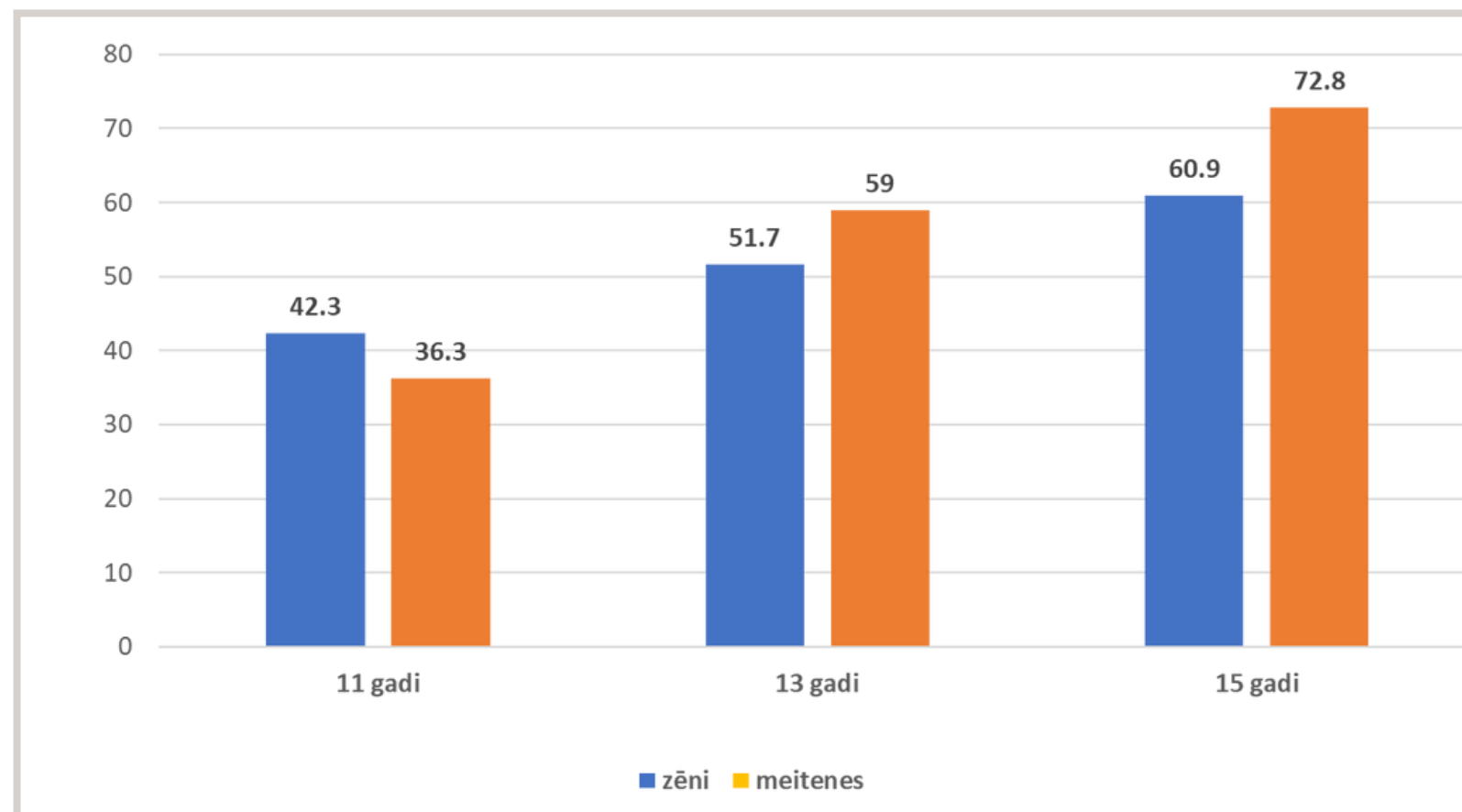
16 g.v. meitene (atklāts

metilēndioksimetamfetamīns)

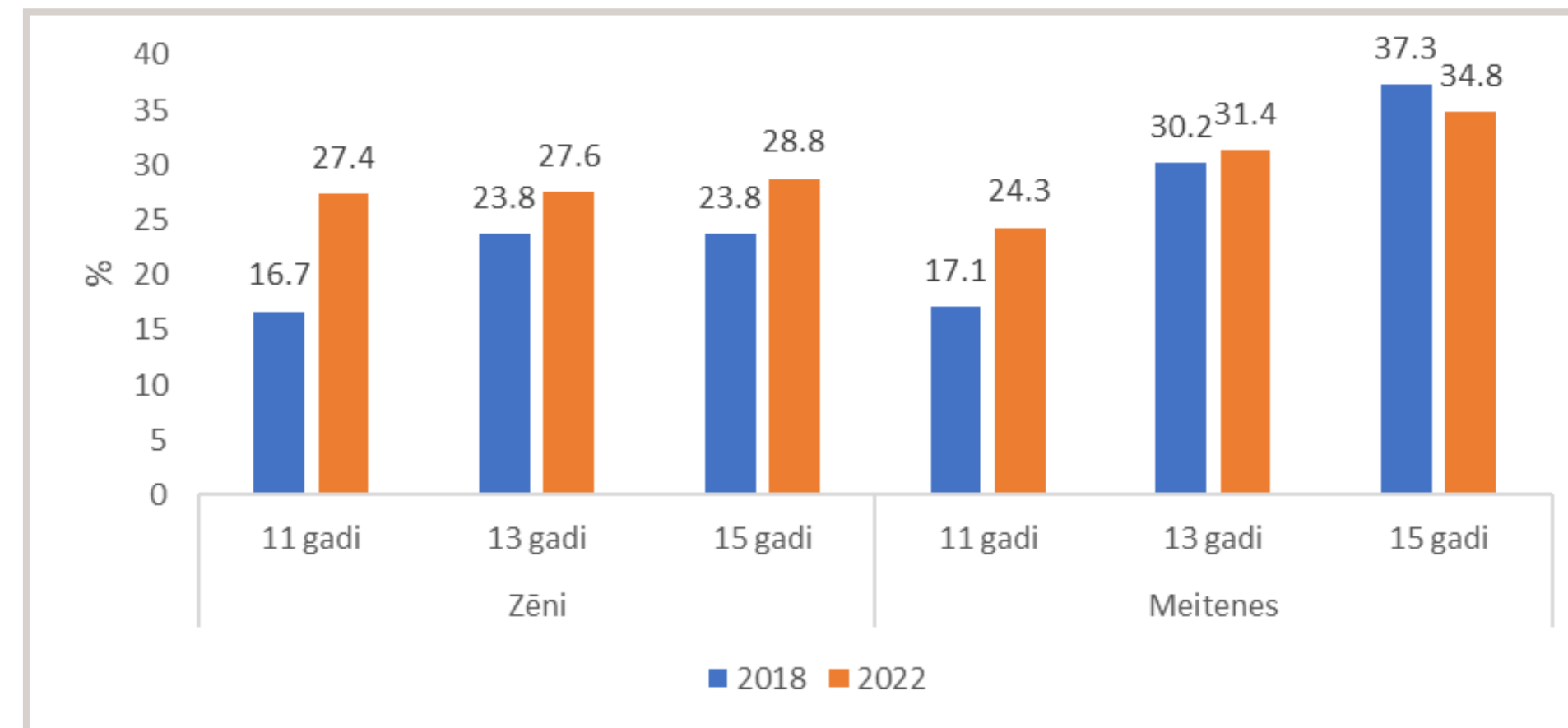
16 g.v. zēns (atklāts MDMA, amfetamīns)

Procesu atkarības (1)

Skolēnu īpatsvars, kas datoru, planšetdatoru, viedtālruni lieto mājas darbu pildīšanai, saziņai, "sērfošanai" internetā trīs un vairāk stundas darba dienās, dzimuma un vecuma grupās, 2022.g., (%)*

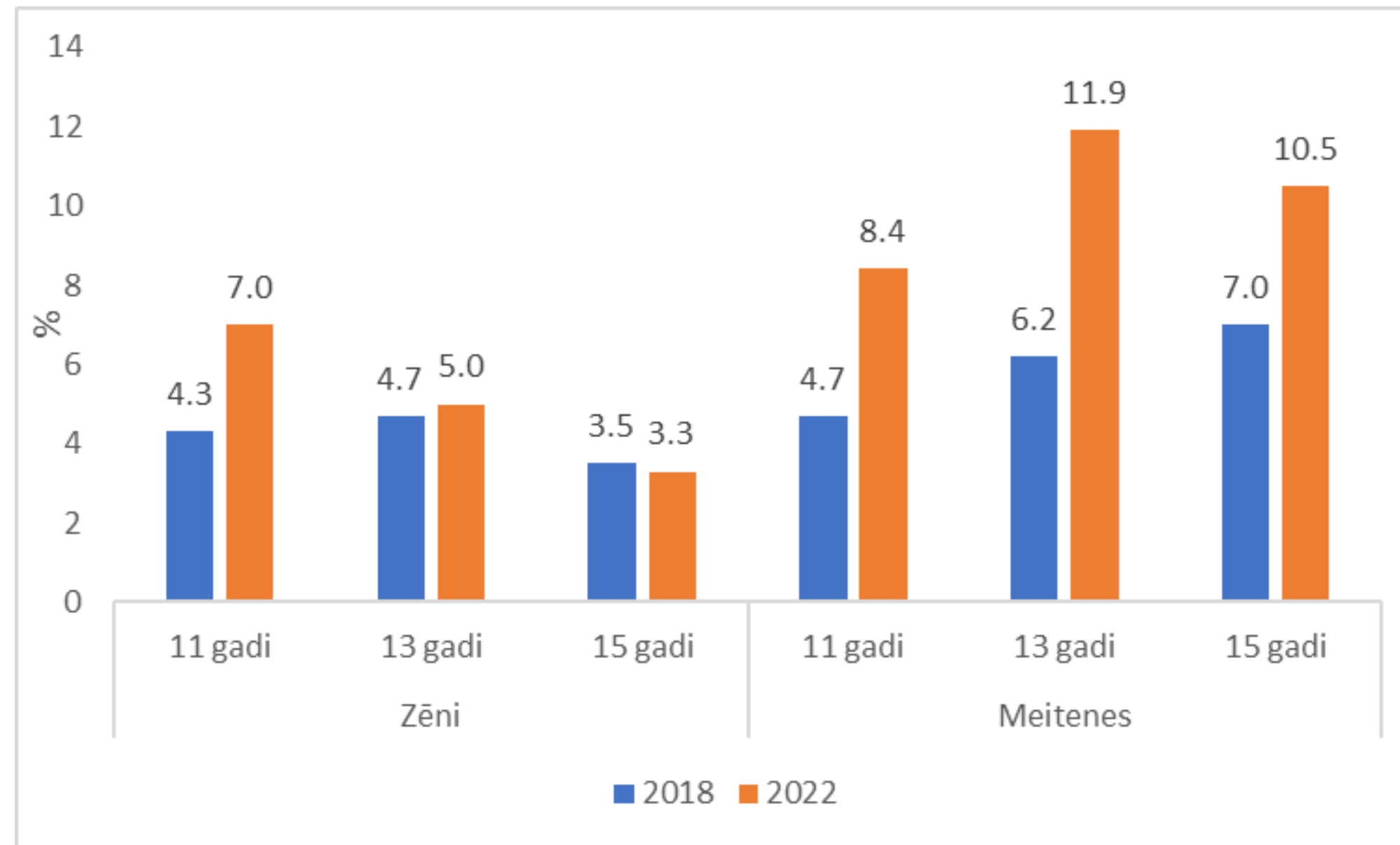
Intensīvas tiešsaistes komunikācijas izplatība vecuma un dzimuma grupās, 2018.-2022., (%)*

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

Procesu atkarības (2)

Prolemātiskas sociālo tīklu lietošanas izplatība vecuma un dzimuma grupās, 2018.–2022., (%)*

Pētījumos līdz šim atklāts, ka problemātiska sociālo tīklu lietošana bērniem un pusaudžiem ir saistīta ar trauksmi, depresiju, pazeminātu miega kvalitāti, tādām somatiskām sūdzībām kā galvassāpes, muguras sāpes, reibonis.

*Starptautiskais skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

Resursi (1)

Eiropas Narkotiku un narkomānijas
uzraudzības centrs

ROKASGRĀMATA LV

Eiropas profilakses programma

Rokasgrāmata lēmumu pieņēmējiem,
viedokļu līderiem un politikas veidotājiem
par atkarību izraisošo vielu lietošanas uz
pierādījumiem balstītu profilaksi

11

Efektīvas profilakses vispārīgi principi

- Epidemioloģija
- Profilakses zinātne
- Pierādījumos balstīti pasākumi
- Monitorings un izvērtēšana

Profilakse dažādās vidēs

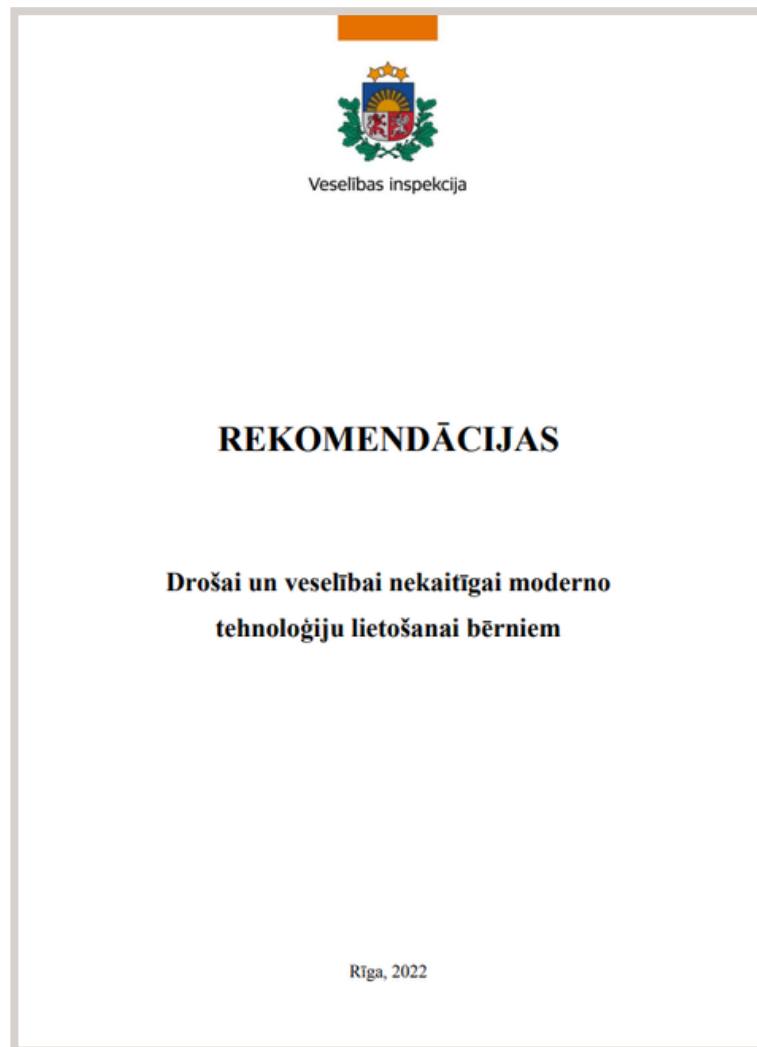
- Profilakse ģimenē
- Profilakses izglītības iestādēs
- Profilakse darba vietās
- Vides profilakse
- Profilakse medijos
- Profilakse kopienās

• Atbalsts profilakses nepieciešamībai jeb advokācija

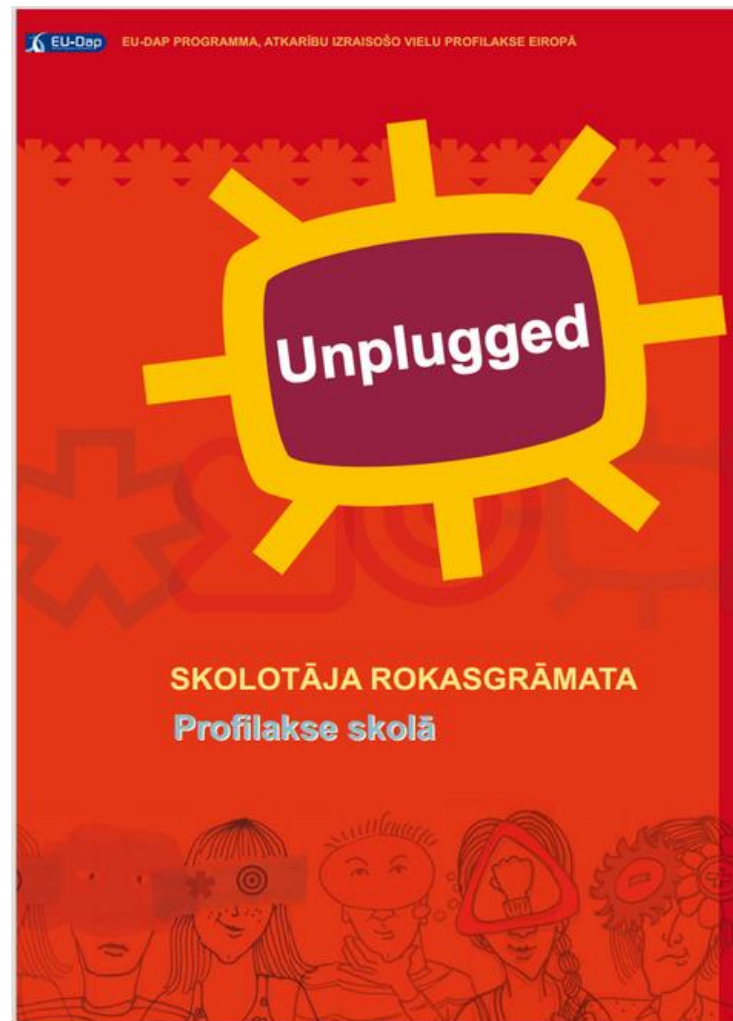
Saite:

[https://www.spkc.gov.lv/lv/media/15461/download?
attachment](https://www.spkc.gov.lv/lv/media/15461/download?attachment)

Resursi (2)

<https://www.spkc.gov.lv/lv/metodiskie-materiali#rekomendacijas-drosai-un-nekaitigai-moderno-tehnologiju-lietosanai-berniem>

www.spkc.lv sadaļā "Profesionāļiem" > "Metodiskie materiāli > Skolu atkarības profilakses programma "Unplugged"

Pētījumi, ziņojumi

The image is a screenshot of the website 'Slimību profilakses un kontroles centrs' (National Centre for Disease Prevention and Control). The page is titled 'Pētījumi un ziņojumi' (Research and Reports). The main content area shows a list of research and reports, with the following items visible:

- Infekcijas slimību apraksti
- Infekcijas slimības - statistika un pētījumi
- Infekcijas slimību informācija profesionāļiem
- Pacientu drošība un arstniecības kvalitāte
- Ukrainas iedzīvotāju vakcinācijai patveruma uzturēšanas laika
- Veselības aprūpes statistika
- Retas slimības
- Pētījumi un ziņojumi**
- Pašvaldību veselības profili
- Datu bāzes
- Veselības sistēmas darbības snieguma novērtējums
- Klasifikācijas un klasifikatori
- Klīniskie algoritmi un pacientu klīniskie ceļi
- Metodiskie materiāli
- Klīniskās vadlīnijas

The right side of the page features a grid of research and reports, each with a 'Skatīt vairāk' (View more) link:

- Veselību ietekmējošo paradumu pētījumi
- Psihiskā veselība
- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD)
- Sabiedrības veselības datu analīze
- Atkarību slimības
- Infekcijas slimības

